

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі — ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об’єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк”, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Президентові України В.О. Зеленському

Шановний Володимире Олександровичу!

20 років проводиться в Україні та світовій українській діаспорі Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яценка. У ньому беруть участь мільйони школярів, студентів, учнів профтехосвіти та представників навчальних закладів Мінорбони. Цей престижний і популярний мовний марафон проводять його спів-організатори — Міністерство освіти і науки України та Ліга українських меценатів. Стартуючи щороку 9 листопада, у День української писемності, цей інтелектуальний турнір завершується щотравня врученням премій та нагород меценатів у Національному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка. Нинішнього року через відомі обставини, пов’язані з пандемією коронавірусу, сценарій порушився.

Але нині з’явилася можливість вийти з патової ситуації, у котрій опинилися організатори конкурсу. Від імені опікунської та наглядової рад конкурсу звертаємося до Вас із проханням допомогти нашій справі, вказавши керівництву Міносвіти, що не можна гальмувати завершення мовного марафону вже сьогодні, коли частково знято карантинні обмеження. Сьогоднішня позиція Міністерства освіти і науки в цьому питанні бачиться нам безглуздо деструктивною. До того ж вона кидає тінь на всю систему влади в Україні. Адже Міносвіти — установа державна, а тому вона асоціюється взагалі з вертикаллю влади.

До виконавчої дирекції надходять скарги та претензії з приводу того, що досі немає результатів заключного етапу конкурсу імені П. Яценка. Дехто дивується: мовляв, від 29 лютого вже можна було встигнути все зробити. Пояснюємо: конкурс спільними зусиллями проводять Ліга українських меценатів та Міносвіти. Міносвіти затверджує склад журі, до якого всі облас-

ті делегують по одному своєму представнику. Потім видається спеціальний наказ, котрим легітимізується журі, і воно розпочинає свою роботу. Усе це не було вчасно зроблено до початку карантину. Нині ж виконавча дирекція Ліги листовно звернулася до Міносвіти з таким проханням: зважаючи на обставини, пропонуємо (як виняток) сформувати журі з київських представників (відпадає потреба іногороднім їхати до столиці, а також кілька днів проживати тут). Виконавча дирекція одержала згоду від ректора КНУ ім. Шевченка Л. В. Губерського на те, що для роботи журі буде надано п’ять аудиторій Інституту філології, котрі стоять порожні. Але жодної відповіді на це від Міносвіти ми досі не маємо. Це наводить нас на відповідні роздуми: або міністерству конкурс з української мови, котрий триває вже двадцять років, це кістка в горлі, або тамтешні достойники так глибоко переживають, щоб члени журі не інфікувалися коронавірусом. Щодо другого припущення. П’ять аудиторій для 22-23 членів журі — це змога зберігати відповідну дистанцію. Робота в масках та рукавичках — це норма в нинішніх умовах. До речі, міністерські функціонери не беруться і перебувають на своїх робочих місцях. І їм навіть на гадку не спадає, що їхній режим роботи може бути переконливим спростуванням їхніх аргументів. Тому схилиємося до думки, що вся справа в нашому першому припущенні.

Звертаємося до Вас із проханням посприяти якнайшвидшому завершенню ХХ Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яценка. І перший крок для цього — дозвіл на роботу журі, котре визначить переможців та призерів: ми зможемо виплатити їм премії, встановлені меценатами.

З повагою —

Володимир ЗАГОРІЙ — голова наглядової ради ПАТ “Дарниця”, Президент Ліги українських меценатів;

Дмитро ПАВЛИЧКО — Герой України, Надзвичайний і Повноважний посол, лауреат Шевченківської премії;

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ — директор інституту літератури НАНУ, академік НАНУ, лауреат Шевченківської премії;

Юрій ЩЕРБАК — Надзвичайний і Повноважний посол, доктор медичних наук, лауреат премії Фундації Антоновичів (США);

В’ячеслав БРЮХОВЕЦЬКИЙ — почесний президент Києво-Могилянської академії, Герой України;

Ярослав ЯЦКІВ — український астроном і геодезист, доктор фізико-математичних наук, академік НАН України, президент Української астрономічної асоціації, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України, громадський діяч, лауреат Державної премії України в галузі науки та техніки, заслужений діяч науки і техніки України;

Микола ГОЛОМША — доктор філософії в галузі державного управління, юрист і політик, перший заступник Генерального прокурора України, громадський діяч, заслужений юрист України;

Павло МОВЧАН — голова ВО “Просвіта”, письменник і перекладач, лауреат Шевченківської премії;

Павло ГРИЦЕНКО — директор Інституту української мови НАНУ, доктор філологічних наук;

Микола СУЛИМА — заступник директора Інституту літератури НАНУ, академік НАНУ;

Богдан БЕНЮК — народний артист України, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка;

Наталія СУМСЬКА — народна артистка України, лауреатка Національної премії України імені Т. Шевченка;

Анатолій ХОСТИКОЄВ — народний артист України, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка;

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ — виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яценка, лауреат Шевченківської премії;

Григорій ГУСЕЙНОВ — письменник і журналіст, лауреат Шевченківської премії;

Ірина ФАРІОН — професорка Національного університету “Львівська політехніка”, політична і громадська діячка;

Юрій КОВАЛІВ — літературознавець, професор Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, лауреат Шевченківської премії;

Володимир ПОЛІЩУК — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, голова обласної організації Національної спілки письменників України;

Богдан ГОРИНЬ — політичний та громадський діяч, колишній дисидент, письменник, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка;

Тарас САЛИГА — доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка;

Любов ГОЛОТА — письменниця і журналістка, лауреатка Шевченківської премії;

Світлана КОРОНЕНКО — письменниця і журналістка, лауреатка десятих літературних премій;

Іван МАЛКОВИЧ — поет і видавець, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка;

Віктор ТЕРЕН — депутат Верховної Ради України кількох скликань, лауреат багатьох літературних премій;

Любов КВАСНИЦЯ-КЕЙ — голова Союзу Українок Австралії, громадська діячка.

В.о. міністра освіти
і науки України
Л.С. Мандзій

Наступ на українську мову триває

**Шановна
Любомиро Степанівно!**

Ми розуміємо напруженість ситуації через перенесення строків ЗНО і специфічного режиму роботи навчальних закладів, однак переконані, що і в інтересах Міністерства освіти і науки України, і Ліги українських меценатів якнайшвидше організувати роботу журі XX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Як на нашу думку, зробити це не складно, оскільки журі не відтягує від процесу Зовнішнього незалежного оцінювання багато вчителів. Тож пропонуємо цього разу, як виняток, сформувати новий склад журі з представників м. Києва. Ми

Це, як зрозуміє читач, про відповідь з Міносвіти на лист координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика з пропозицією завершити конкурс і нагородити переможців.

уже маємо свої кандидатури і чекаємо кандидатури, які призначить Міністерство освіти і науки.

Маємо попередню домовленість з Інститутом філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який згоден надати для членів журі кілька аудиторій, аби витримати соціальну дистанцію та організувати працю відповідно до карантинних вимог.

З повагою —

Павло ГРИЦЕНКО,
доктор філологічних наук,
професор, директор Інституту

української мови НАНУ, голова журі конкурсу

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка
25 травня 2020 року

А ось відповідь т. в. о. міністра освіти і науки України Л. С. Мандзій.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E - mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Ліга українських меценатів

**Доктору педагогічних наук,
професору, директору
Інституту української мови НАНУ
Гриценку П. Ю.**

**Виконавчому директору Ліги українських
меценатів, голові Координаційної ради
Міжнародного конкурсу з української мови
імені ім. П. Яцика, лауреату Національної премії
України імені Тараса Шевченка
Слабошпицькому М.Ф.**

**Шановний Павле Юхимовичу!
Шановний Михайле Федотовичу!**

У Міністерстві розглянуто ваш лист від 25.05.2020 № 22 щодо роботи журі XX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

Повідомляємо, що склад журі конкурсу укладався відповідно до пропозицій обласних департаментів освіти.

Дійсно, підбиття результатів конкурсу, що відбувся 29 лютого, є важливим, оскільки через карантинні умови зробити у визначені терміни (23-28 березня) це не було можливим.

У той же час зазначаємо, що червень-серпень — відпускна кампанія педагогічних працівників. Також багато вчителів долучається до проведення зовнішнього незалежного оцінювання та перевірки відкритої частини сертифікаційної роботи з української мови і літератури. Крім того, немає юридичних підстав для скасування складу журі, затвердженого наказом МОН від 19.02.2020 № 242.

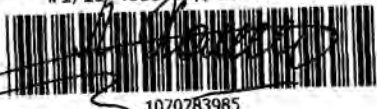
Міністерство також не підтримує пропозицію щодо переформатування складу журі та включення до нього лише представників освітніх та наукових установ міста Києва.

Враховуючи зазначене, вважаємо за доцільне організувати роботу журі XX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика у вересні 2020 року.

З повагою
Т. в. о. Міністра

Котусенко 481 47 59

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№1/11-4088 від 19.06.2020

Любомира МАНДЗІЙ

І мій коментар:

Як я й передбачав, добре знаючи освітянських функціонерів, яким Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика вкрай не подобається і який вони з усіх сил намагаються торпедувати, саботувати, маргіналізувати, наше звернення з абсолютно конструктивною пропозицією відкинуто, як відповідь двійочника на шкільному екзамені. Не знаю, хто така Любомира Мандзій і які її заслуги в українській педагогіці, але знаю, хто такі всі ті, котрі підписали лист. І кожен із них, без будь-якого перебільшення мовлячи, авторитетніший, інтелектуально значущіший та україноцентричніший за пані Мандзій. Анітрохи не хочу її образити, та все ж пораджу: багато на себе бере, пані Мандзій. До вас уже були в цьому кріслі такі вирішальні, як, скажімо, одіозний Табачник, чие ім'я стало негативно прозвучим. Лишаємо за собою право відстояти нашу конструктивну пропозицію. Ваше ж ім'я вносимо на осуд української громади. Ви сама це спровокували.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Заява Ліги українських меценатів, опікунської та наглядової рад конкурсу ім. П. Яцика, ВТ “Просвіта”, НСПУ

Міносвіти марить лаврами Табачника?

Відповідаємо на шедевр безглуздя і лукавості, замаскований під солідний міністерський вердикт і підписаний т.в.о. міністра Мандзій, яка пояснює нам, що, бачте, немає юридичних підстав порушити положення про конкурс в статті про порядок формування журі і регламент його роботи. Так от: оскільки т.в.о. міністра цілковито не в темі, а її поради пані Котусенко не пояснила популярно суть справи, то пояснюємо ми. Якнайпопулярніше. Це положення — не нормативний документ Кабміну і не момент із Конституції України, а всього-навсього той документ, котрий склали Ліга українських меценатів та Міносвіти, і в компетенції їх обох внести відповідного характеру поправку, зважаючи на надзвичайні обставини, пов'язані з карантином, спричиненим пандемією коронавірусу. Тим більше, що на рівні держави нам подано приклад, як знаходити вихід зі складної ситуації і достосовуватися до неї для продовження діяльності установ і закладів.

Хотілося б знати: пані Мандзій справді не на своєму місці, що, сама не відаючи того, показала цим листом, чи вона лукавить, удаючи, що не розуміє, ким виглядає, коли на неї дивитися нормальними очима.

Це ж тільки уявити всю мажоричність ситуації! До міністерства звертаються (до речі, з

розумною виваженою пропозицією!) авторитетні в Україні люди, а пані т. в. о. міністра (яка, звичайно, вже ніколи не буде міністром!), як Пилип з конопель і без задуми: ні, бо тільки я розумію ситуацію.

Підписанти пояснили про себе, хто вони.

А хто вона — п. Мандзій?!

Знаємо тільки, що вона — не Песталоцці, не Корчак, не Монтесорі й не Сухомлинський.

Вона — тільки Мандзій. І їй належалося б давати в тому собі звіт.

А якщо цим умінням т.в.о. міністра не надарована, то її поради й порадиці на взір пані Котусенко, мали б цій особі пояснити: не піддавайтеся манії величчя і не беріть на себе аж так багато, бо Вас поставлять на місце. Або зроблять крайньою.

При цій нагоді маємо сказати, що в розрізненому інтелектуальному просторі Міносвіти кишить невігласами, що несє загрозу не тільки всій системі освіти України, а й спричиняє загрозу національній безпеці держави. Міносвіти нагадує корабель з пробіями, без капітана і без справді сучасних навігаційних приладів. Невідомі люди, які не мають навіть натяку на концептуальні засади справді сучасної освіти, не уявляють собі пріоритетів в освітньо-виховному процесі, узурпували собі право вирішального голосу там, де особливо помітна їхня кричуща некомпетентність та безглузда впертість замість готовності до співпраці, котру демонстрували колишні міністри Василь Кремень, Станіслав Ніколаєнко, Іван Вакарчук, які не тільки розуміли виховне значення конкурсу та його роль у піднесенні соціальної престижності державної мови в Українській державі. Нині міністерство, як Ноїв ковчег, наповнюють безнадійно випадковими людьми, але це — не Ноїв ковчег. Це — сумнозвісний “Титанік”. Його нездалий екіпаж усе робить для того, щоб якнайшвидше піти на дно. Але перед цим фіналом здобути лаври одіозного Табачника.

Від імені Ліги українських меценатів — В. Загорій, президент; М. Слабошпицький, виконавчий директор;

Від наглядової ради —

Ірина Фаріон;

Від опікунської ради —

Д. Павличко;

Від журі конкурсу —

П. Гриценко;

Від ВТ “Просвіта” —

П. Мовчан;

Від Національної спілки письменників України —

М. Сидоржевський

Мирослав
ЛЕВИЦЬКИЙ

Інша річ, що у різних людей — різне розуміння добра й справедливості. Це яскраво ілюструє опублікована 21 червня Релігійно-інформаційною службою України стаття про те, як священники в Криму, котрі формально і далі перебувають у структурі УПЦ МП, освячують російську зброю. За їхньою логікою — це “зброя правди”. І те, що ця “зброя правди” несе у багатьох місцях світу смерті й страшене каліцтво, анітрохи не хвилює нинішніх путінських генералів. Один з них — генерал-майор Володимир Куликов — ще за брежнєвською “традицією” називає провоковану та здійснену російською “зброєю правди” війну “виконанням інтернаціонального обов’язку і спеціальних завдань”. Найстрашніше, що на це їх благословлять “святі отці”, котрі формально належать до Української Православної Церкви (напр., митрополит Сімферопольський і кримський Лазар (Ростислав Швець) є членом Синоду УПЦ). Вони твердять, що застосування “зброї правди” в ім’я задоволення імперської фанатерії кремлівського фюрара — це сходження до Бога. Адже ж захоплення чужих територій — це захист і кордонів Росії, і меж “усього православного світу”. Не задумуються вони, що такими вчинками страшенно дискредитують російське православ’я, показуючи, що у ньому якщо й є якась крихта християнських цінностей, то вкрай маленька.

У соціальних мережах досить різко оцінюють такі діяння “українських” отців з Криму. Частина з них має українські прізвища — Халюта, Сломчиський. Проте спосіб мислення у них є очевидно російським. І це не тільки наслідок впливу на Україну російської індустрії брехні. Це ще одне свідчення російської суті УПЦ (МП), російського виховання у так званих “українських” духовних семінаріях та академіях.

Ті, хто нині освячує “зброю правди” для “захисту” “усього православного світу” не замислюються, що у не такий далекий історії вже були ті, хто освячував “зброю правди”. Не згадують, до якої цивілізаційної катастрофи призвело це освячення. Читаючи історичні книжки, бачу, що Путін намагається копіювати методи Гітлера у подібному до нього прагненні стати новим месією для світу. І підкорити для досягнення месіанських цілей Церкви. Гітлерівська пропаганда, побудована, як і нині у Путіна, на великій історичній брехні та дикому популізмі, все перевернула не тільки в головах рядових обивателів, що прагнули бути маленькими частинками великої місії, а й у найвищих рангом церковних ієрархів.

На вість про капітуляцію Польщі у вересні 1939 р. владики у церквах Німеччини наказали бити в дзвони. Голова конференції Єпископів Німеччини, митрополит міста Бреславль (нині Вроцлав у Польщі) кардинал Адольф Бертрам настільки був відданий фюреру, що в травні 1945 року зобов’язав підлегле йому духовенство молитися у церквах за душу “праведника Гітлера”. Тим закликом кардинал Бертрам згав’явив своє ім’я в історії. На зміну йому прийшло нове покоління владик. 1-го жовтня 1965 року німецькі владики та інтелектуали оприлюднили Східний

Паралелі світової історії

Цьогоріч Україна відзначає 24-у річницю ухвалення Конституції України. Це не просто договір між суспільством та державою, як то часто трактують Конституцію. Це один з головних атрибутів самостійності держави. Такий же, як облаштованість та захищеність міжнародно визнаних кордонів. Такий, як наявність армії, яка здатна захистити ці кордони, як мова, що є ідентифікаційним кодом державної нації, як віра. І не йдеться про віру у релігійному розумінні цього слова. А про віру у свої сили, у сили своєї нації та про віру, що добро та справедливість навіть у найскладніших ситуаціях переможуть.

Меморандум, в якому закликали почати нову сторінку у стосунках з поляками.

Інтуїція підказує, що за таким приблизно сценарієм у не такому вже й далекому майбутньому (після або відходу або відсторонення від влади Путіна й Гундяєва та пов’язаних з тим великих змін в Російській Церкві) розвиватимуться стосунки між Україною і Московією — одним з уламків нинішньої Російської Федерації. А тих, хто нині освячує “зброю правди”, гнатимуть, як людей фальшивої віри.

Часто чуємо, що усіх нинішніх проблем ми не знали б, якби не параноїдальні амбіції Путіна. Він вже десь сказав, що до 2022 року хоче відновити СРСР. Частково з цією думкою погоджуюся. Ми не мали б багатьох нинішніх проблем... Коли б у перші роки незалежності ми мали президентом людину на кшталт першого президента відродженої після розпаду Австро-Угорщини Чехословаччини — Томаша Масарика. Він стояв на чолі держави у дуже складний час (від 1918 до 1935 року). Мало хто нині пам’ятає, що Чехія вийшла з Австро-Угорщини дуже згерманізованою. Великі міста були практично німецькомовними. Невеликий прошарок національно свідомої інтелігенції вів відчайдушну боротьбу за національне відродження. На час розпаду імперії німці були другою національною спільнотою в Чехословаччині. Їх було приблизно на 1,5 млн. більше ніж словаків.

Ситуація дечим нагадувала ситуацію в Україні на початку 1910-х рр. Хоч у таких містах як Київ вона була драматичною. За відомостями з книжки М. Шаповала “Велика революція і українська визвольна програма” (Прага, 1928) у 1917 році у Києві проживало майже 468 тисяч осіб. Українці становили меншість (16,4%) у російсько-єврейському морі. Особи, які вважали себе росіянами, становили рівно 50% від загалу мешканців, а іудеї — 18,6%. На четвертому місці за чисельністю були поляки. Разом з киянами, які подавалися як “інші”, становили вони майже такий відсоток, як і корінні мешканці. Тобто корінні мешканці української землі в неукраїнських містах були здебільшого робітниками або прислугу. За даними того ж автора, станом на 1914 р. українська етнічна територія становила 739162 тис. км², себто на 22 відсотки більше нинішньої. На ній проживало тоді 46 млн. 120 тис. людей. 71 % з них становили українці. Загалом майже 93 % їх мешкало в селах.

Подібні до України процеси відбувалися на землях Чехії та Словаччини. З тою різницею, що коли в Чехії йшла германізація, то Словаччину колишні пришельці з Уралу старалися мадяризувати. Тому Томаш Масарик, вже як політик, як член парламенту Австрії, дуже добре розумів та захищав українців. На увагу заслуговує ментальна еволюція цього уродженця селянської словацької родини. У молодості, ще як студент філософії, декларовав себе як космополіт і у автобіографії зі студентських років писав, що його мати була німкою. А в пізніших біографіях

(періоду першої світової війни) називав себе чистим словом без краплі німецької та угорської крові. Оскільки усе наукове та політичне життя був пов’язаний з Прагою, то як етнічний словак виступав за єдність чехословацької нації. Коли в Празі, паралельно до вже існуючого німецького університету, 1882 р. було засновано чеський університет, став його професором. Виступав за автономію чеських земель у складі єдиної імперії. Питання повної незалежності став ставити щойно під час Першої світової війни.

Як депутат австрійського парламенту, в 1908 році взяв участь у дебатах довкола польсько-українських відносин у Львові й у великій промові виступив на захист прав українців. Поляки, починаючи з середини XIX століття, намагалися доводити, що українці Галичини — по-суті “поляки”, котрі сповідують трошки іншу релігію, а через це і говорять трошки іншою мовою. Професор Масарик ці теорії, опираючись на факти, висміяв. Поляки мають на нього образ за критичну оцінку їхньої позиції: “Поляки по суті консервативні та авторитарні, охоче з жертви, якою себе вважають, стають переслідувачами інших, щойно з’являється така нагода”...

Томаш Масарик мусив тікати з охопленої громадянською війною Росії. Оскільки його дружина була американкою, то у той грізний час поїхав він до США. Там він організував спілку емігрантів, які представляли народи Австро-Угорщини. Там у жовтні 1918 року написав Декларацію незалежності чехословацького народу для тимчасового уряду Чехословаччини, яку підписали й інші чеські емігранти-самостійники. Цей документ, відомий також під назвою Вашингтонської декларації 18 жовтня 1918 року, було надруковано у Парижі. І цією публікацією країни Антанти та США визнали ще при існуючій імперії появу нової держави та її, хоч тимчасового, проте легітимного, президента. З боку офіційного Відня спочатку були ноти протесту, а згодом — пропозиції, аби все таки перетворити Австро-Угорщину у федерацію народів цієї імперії. Проте Антанта та США не хотіли про це чути.

Появу Чехо-Словаччини не сприйняли не тільки віденські політики, а й німецьке населення країни. Хоч не впевнений, чи це були лише етнічні німці, чи й германізовані чехи. Їхнє онімечення велося активно щонайменше з XV ст. Це населення мешкало у найбільш промислово розвинутих, прилеглих до Австрії та Німеччини районах Чехо-Словаччини.

Томаш Масарик розумів, що Чехо-Словаччина може мати майбутнє лише як чеськомовна та словацькомовна держава. Тому він не грався з німецькою меншістю у “какаярзницю”, а створив усі умови для вивчення у визначені терміни усіма громадянами державної мови. Лідери німецькомовної спільноти не захотіли йти тим шляхом. Вони оголосили про створення Provinz Deutschböhmen, себто провінції Німецька Чехія. Вони не приховували, що домагатимуться приєднання

провінції до Австрії. Для збереження єдності держави Масаріку довелося застосувати військову силу. Він державу зберіг, але не зміг вирішити успадкованих від імперії проблем. Під впливом пропаганди Гітлера усе частіше у Чехії лунали “проханьня”: “Гітлер введі вайска”. Фюрер не довго давався просити. В жовтні 1938 він увійшов в Судети, а в березні 1939 — до Праги.

Президент Чехословаччини у вигнанні Едвард Бенеш у травні 1944 року заявив в Лондоні американському журналістові. “Кожен німець, котрий не виступав активно проти нацизму, повинен піти (...). Якщо ці німці залишаться в Чехословаччині, у нас буде постійна громадянська війна. Єдине рішення — їхній виїзд до Німеччини”. І це була не лише думка чеського еміграційного політика. Таким практично був настрій усього суспільства Чехо-Словаччини, яке пережило страхоту гітлерівської окупації. Коли дивинися історичні світлина та читаєш статті, як в 1945 році ставилося чеське суспільство до тих, хто в 1938—39 рр. кричав “Гітлер введі вайска”, як їх виселяли на “історичну родинку”, мороз йде по спині.

З жахом думаю, що й у нас за певних умов може до чогось подібного дійти відносно тих, хто кликав “Путін введі вайска”. І не тому що ми мстиві тощо. А тому, що за 24 роки від часу прийняття Конституції України дуже мало зроблено, у першу чергу владою, аби держана бюрократія, а вже потім й суспільство, керувалися нормами Конституції, а не принципом “какаярзниця”. В історичну ніч з 27 на 28 червня 1995 р. я, як свідок того процесу, з дитячою наївністю вірив, що максимум за 5 років Україна кардинально зміниться. Тодішній міністр юстиції Сергій Головатий остудив ці сподівання, мовляв влада (Л. Кучми) не готова жити за новим Законом.

Особливо нині для багатьох Конституція є не вартою уваги декларацією. Бо до влади прийшли люди іншої моралі та ментальності. І такий “феномен” уже був в історії — Німеччина. Гітлерівська технологія приходу до влади була дуже простою: на етапі боротьби за владу — тотальний популізм та безцеремонна брехня. А після — взяття влади (в результаті державного перевороту, себто переформатування парламенту). До брехні перед виборами додалося повне нехтування законом після вибрав. Заборона опозиції, арешти, а інколи і фізичні вбивства лідерів опозиції. Репресії проти Церков. Примушування їх до визнання Гітлера месією, якого Господь покликав встановити новий світовий порядок.

Таким чином від 30 січня до кінця листопада 1933 року Німеччина перетворилася у тоталітарну систему зі страшною репресивною машиною. Однак майже 92 відсотки населення в листопаді 1933 сказали “так” “новому німецькому порядку”. І в тому була велика трагедія не тільки Німеччини.

Події в Україні після 23 квітня 2019 р. дуже нагадують становлення у гітлерівський Німеччині нацистської диктатури. В нашому випадку мусимо говорити про спробу через різної масті ермків нав’язати нам російську диктатуру, яку хочуть подати нам як “особливості демократії Зеленського кризового періоду з сакральним числом 95”. Проте у тих процесах є своя відмінність. Гітлер до Сталінградської битви з кожним днем ставав усе сильнішим. Своїми промовами запалював цілі стадіони. Зеленський своїми зверненнями викликає хіба що сміх. Тим паче, що він у цій грі не головний. І навіть не його ляльковод — Коломойський.

Хибний градієнт миру

Нещастя для демократичної країни, якщо народ помиляється й у критичний момент обирає собі не найкращого керівника, який виведе країну з кризи, а такого керманіча, який може посунути країну в прірву. Така помилка може відбутися з різних причин, та головна — це піддатливість люду на смачні й яскраві популістські гасла. Так трапилося і з Україною.

Євген БАДІН,
м. Дніпро

У період війни ми вибираємо туманного миротворця-ілюзіоніста. Миритися з агресором — це капітуляція, хоча “миротворці”, безумовно, цього не визнають і знаходять цьому процесу різні евфеміністичні назви, обов’язково наголошуючи на своєму великому гуманізмові: смертей не буде, військовополонених не буде, а буде велике щастя — мир. Мир — це щастя для народу тільки тоді, коли народ живе спокійно й вільно власним життям, самостійно вирішуючи свою долю. Мир під диктатом або примусом іншого — це не мир, це здача своїх інтересів на користь ворога.

Вже скільки було написано про те, як країни Європи напередодні Другої світової війни йшли на поступки, трохи не падали перед Гітлером навколішки, аби тільки не було війни, аби тільки був мир. І чим це скінчилося? Надто яскравим є приклад французьких “миротворців”. Французи й британці здали Чехословаччину, далі зрадили Польщу. А потім настав час і самої Франції. Французький прем’єр-міністр Рейно намагався боротися з німцями не зважаючи на поразки французьких військ. Та настрої суспільства в травні 1940 року, не готового воювати, добре передає епізод з книги М. Гейстінгса “І розверзлось пекло”: “Одна жінка, розпашівши від гніву та хвилювання, кричала на французького офіцера, стоячи перед церквою: “Чого ви чекаєте, ви солдати, чому не зупините цю війну? Невже ви хочете, щоб вони перерізали нас усіх разом із дітьми? Чому ви воюєте? Цей Рейно! Якби ж я могла схопити його, що падлюку!” Рейно вимушений був піти у відставку, а ця жіночка та й інші французи отримали мир. Рейно віддали німцям (мабуть мирні умови це передбачали), він просидів усю війну у “Целленбау”. Це там, де сиділи Я. Стецько, Т. Бульба-Боровець, А. Мельник, С. Бандера, Я. Джугашвілі та інші відомі діячі

Франція ганебно зрадила свого прем’єра заради миру, зрадила вона й Британію, тому що Рейно до нападу німців уклав з Чемберленом угоду, що жодна з країн не буде домовлятися про сепаратний мир з ворогом. Більше того вішістська Франція воювала з англійцями в Сенегалі, Сирії й Лівані. Це була ціна миру з Гітлером: Франція перетворилася на маріонетку рейху.

Наче теперішня українська влада не збирається видавати Москві Порошенка, хоча хто їх знає. А от укласти з агресором ганебний мир — точно входить в їхні плани. В Україні вистачає своїх тіточок, які кляли не Путіна, а Порошенка за війну. Колабораціоністи й капітулянти були скрізь і завжди, у всіх народів, але не скрізь вони мали вирішальний голос.

Народ, який прагне свободи, не підкоряється ворогові навіть після поразки. Яскравим прикладом є боротьба поляків в Другій світовій війні. Поляки гідно чинили опір величезній потугі гітлерівців у вересні 1939 року. Після поразки поляки билися з ворогом, де тільки могли: акції численного підпілля, боротьба Армії Крайової, Армії Людової, армії Андерса, боротьба військових підрозділів, особливо льотчиків, в армії Британії — це загалом більше півмільйона борців з нацизмом. А скільки поляків не змогли взяти участь у бороть-

бі через знищення. Одна Катинь чого варта. Порівняймо з французами: в 1943 році у “Вільній Франції” було 53 тисячі осіб, з них 32 тисячі — це темношкірі вояки з французьких колоній. Відроджена польська держава була для багатьох поляків вищою цінністю, тому вони ладні були битися з ворогом на всіх фронтах, аби тільки визволити Польщу.

В 2014 році, з початком війни з РФ, був величезний спалах українського патріотизму. До широких верств населення прийшло розуміння: поруч не міфічний етнічний брат, а історичний ворог. Стало зрозумілим: ворог масово інфікований давньою бацилою імперської величі, яка слугує йому і за ідеологію, і є індульгенцією за будь-які вчинені злочини.

В якому стані було в 2014 році українське військо — загальновідомо. Треба негайно було будувати сильну армію. Це питання за короткий час не вирішиш, але післямайданівська влада в умовах жорсткого фінансового дефіциту знайшла можливість виділяти кошти на відродження й оновлення армії. З’явилися військові дрони, модернізувалися БТРи, міномети, САУ, ракетні комплекси та інше. Закуповувалося іноземне озброєння. Країна мобілізувалася для відсічі ворожого нападу.

У 2019 році прийшла нова влада, яка обрала оті тіточки, що дуже хотіли миру. Почали сходити нанівець досягнення попередників. Популістський гуманізм вийшов на передній план. Який прогрес у зміцненні української армії відбувся за останній рік? Армія отримала тільки партію ракетних комплексів “Вільха”. Всі інші розробки так і лишилися здебільшого дослідними зразками. Нещасний танк “Оплот”, який прийняли на озброєння ще 2009 року, через неймовірні труднощі імпортозаміщення так і не став серійною бойовою машиною. Розрекламована українська САУ “Богдана” все ще випробується за допомогою турецьких снарядів. А де ж наш модерний снаряд “Квітник”, про чудові балістичні характеристики якого було стільки балаканини? Така ж доля й новітнього контрбатареєного радару “Зопарк-3”, і морської ракети “Нептун”. Така ж доля... І це такий стан з озброєнням українського виробництва. Тобто з тим, що треба вже було виготовити тисячами одиниць.

Можна наводити безліч аргументів, які будуть виправдовувати нікчемну ситуацію, що склалася з озброєнням у ЗСУ за останній рік. Та головна причина в чому? Рибка звідки гниє? Отож.

У нас багато тіточок, що прагнуть миру за будь-яку ціну, а між тим сховали своїх синочків від війни. Але ж і безкомпромисних носіїв свободи, на щастя, також багато. Та скільки ж можна виїжджати на героях-пасіонаріях? Вся країна мусить бути змобілізована, готова до війни. Абсолютно правий публіцист Ігор Лосєв, коли говорить, що ще в 2014 році треба було запроваджувати воєнний стан в Україні, тоді воєнний вектор став би градієнтом всієї політики держави.

Я дивлюся в небо, чую віддалений знайомий гуркіт двигуна. Я добре знаю, що це. Знову з боку Донецького шосе в Дніпро залітає гвинтокрил. Він регулярно залітає звідти з 2014 року. Він возить поранених, в основному важких, до лікарні Мечникова. І залітає поспіль вже сьомий рік...

Під Кабміном діти і батьки просять відкрити дитячі літні табори

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

22 червня під Кабміном пройшов черговий мітинг, учасники якого вимагали відкрити дитячі літні табори. На ній зібралися керівники дитячих таборів, батьки, та власне, самі діти, котрі з собою принесли плакати та банери з вимогами до уряду. У 2020 році оздоровлення та відпочинку в дитячих літніх таборах потребує близько 1,2 млн дітей, рішення про відкриття дитячих таборів та умови їх функціонування мало бути прийнято саме у понеділок 22-го, хоча головний державний санітарний лікар Віктор Ляшко вважає недоцільним відкриття дитячих таборів в період пандемії COVID-19. А державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій на позачерговому засіданні 16 червня ухвалила рішення щодо недоцільності відкриття дитячих оздоровчих таборів раніше 1 липня цього року. Попри необхідність оздоровити цього літа більше 1,2 млн дітей, більшість з яких є представниками пільгових категорій населення, клінічна ситуація щодо COVID-19 залишається достатньо напруженою. В то-

му числі є велика проблема з можливими спалахами в дитячих таборах інших інфекційних хвороб, зокрема кишкових, як це було в 2018-2019 роках. Проблема є й те, що діти будуть приїжджати в дитячі табори з різних регіонів, в яких різна епідеміологічна ситуація, що може сприяти поширенню коронавірусу між регіонами України. Через це та у зв’язку з погіршенням сьогоденної ситуації з епідемією коронавірусу урядовці вважають, що відкриття закладів оздоровлення є передчасним. Водночас вони не заперечують, що 75% тих дітей, які мають бути оздоровлені цього року, це діти з малозабезпечених сімей, які потребують соціальної підтримки. Тому потрібно думати перш за все про їхнє здоров’я. За словами ж організаторів мітингу, більше половини таборів можуть просто закритися та зникнути назавжди, оскільки зазнають значних збитків, і якщо влітку 2020 року вони не зможуть заробити ніяких коштів, то збанкрутують.

P.S. А тим часом в Україні з 10 червня, хоча й не у всіх регіонах, дозволили відкрити бази відпочинку... Трохи дивна логіка урядовців.

«Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії»

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Служба безпеки України у співпраці з Українським інститутом національної пам’яті розсекретила архівні дані щодо подробиць будівництва, функціонування та аварійних ситуацій на ЧАЕС. Понад 229 документів, більшість із яких оприлюднено вперше, увійшли до другої книги збірника “Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії”. В другій книзі опубліковано документи, датовані проміжком від початку 1970-х — і до листопада 1986 року, коли був уведений в експлуатацію об’єкт

“Укриття” (“Саркофаг”) після катастрофи. До видання, серед іншого, потрапили архівні справи, які свідчать, що аварії на ЧАЕС трапилися і до квітня 1986 року, однак приховувалися від громадськості.

На презентації для представників ЗМІ другої книги збірника “Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії”, яка відбувалася поблизу саркофага над 4-м реактором ЧАЕС, взяли участь: директор Галузевого держархіву СБУ та один із упорядників видання Андрій Когут очільник Українського інституту національної пам’яті Антон Дробович та керівництво ЧАЕС.

“Серед документів, що увійшли до нової книги, є повідомлення про аварії, що сталися до 1986-го, транскрипт телефонних переговорів на ЧАЕС у ніч 26 квітня, примірник першого повідомлення про аварію, інформація про початок розслідування та будівництво “Саркофагу”, — перерахував директор Галузевого держархіву СБУ та один із упорядників видання Андрій Когут. “Чорнобильське досьє КГБ. Від будівництва до аварії” — це спільний проєкт Галузевого державного архіву СБУ, Інституту історії України НАН України й Українського інституту національної пам’яті. Видання є продовженням серії документальних книг. Першу, що містить 210 документів, опубліковано навесні 2019 року

Завантажити першу книгу можна за цим посиланням — <https://bit.ly/3fEbiAG>.

Прочитати друге видання можна тут — <https://bit.ly/3hCFMJD>.

Валерій ШВЕЦЬ

У повсякденному житті ми на- зиваємо братами людей, що належать до однієї родини. Руда — це давня назва крові в укра- їнській мові. Звідси і родина. З цієї точки зору родичі — це люди однієї крові. Тобто тисячі років люди ста- вили на перше місце у міжлюдських стосунках належність до однієї кро- ві. На цій основі протягом тисячо- лить існувала і династична переда- ча влади у монархічних державах, і успадкування майна у родинах пе- ресічних громадян. Формальними маркерами крові є групи крові. Се- ред багатьох різних способів визна- чення груп крові найпопулярнішим є використання системи ABO. Тоб- то людина може мати першу групу крові О, другу групу крові А, третю групу крові В і четверту групу кро- ві АВ. Ця інформація життєво важ- лива при переливанні крові. Згодом до цих маркерів додали ще резус- фактор. У більшості людей в кро- ві присутній антиген, що міститься також і в крові макаки-резус. У не- великого відсотку людей він відсут- ній. Цей антиген може зустрічатись у комбінації з будь-якою з вище на- званих груп крові. Отже, при враху- ванні резус-фактора ми маємо вже вісім груп крові. Проте на першому етапі оцінювання можна обмежи- тись розглядом груп крові без вра- хування резус-фактора.

Формула крові — це не єдине, що роз'єднує, або об'єднує людей. Можна говорити про популярні ни- ні гаплогрупи, врешті, про генотип у цілому. Геном людини вже розшиф- ровано, і цілком продуктивно порів- нювати набір генів конкретних лю- дей, щоб встановити більшу або меншу їхню спорідненість. Але нас у цій статті цікавить найпростіше порівняння народів за їх формула- ми крові. Далі можна безмежно по- глиблювати рівень порівняння, що у жодному разі не заперечить висно- вків порівняння за формулою крові.

Для кожного народу характерна своя, властива лише йому комбіна- ція груп крові, за частотами, з якими вони зустрічаються. Це як відбитки пальців окремих людей. Розгляне- мо чотиривимірний простір, обе- ремо в ньому Декартову систему координат, а частоти, з якими зу- стрічаються чотири групи крові, від- кладатимемо вздовж її осей. Кож- ному народу відповідатиме точка у цьому чотиривимірному просторі, координатами якої будуть якраз частоти відповідних чотирьох груп

Українці і братні народи

крові. Відстань між цими точками і визначатиме відстань між народа- ми за групами крові. В аналітичній геометрії відстань між двома точ- ками визначається як корінь ква- драдний з суми квадратів різниць відповідних координат. Саме ці- єю формулою ми і скористаємось. При врахуванні резус-фактора про- стір вже буде восьмивимірним. При врахуванні гаплогруп його розмір- ність зросте настільки, скільки га- плогруп ми візьмемо до уваги.

Нижче наведено таблицю (див. таб. 1) частот груп крові для вели- кої кількості країн. Саме країн, а не народів. На основі цих даних можна встановити частоти груп крові і окре- мих етносів, що там мешкають, але для цього потрібно знати чисель- ність цих етносів у складі даної дер- жави, так само як і чисельність на- селення самої держави. Для таких держав як Китай і Північна Корея, ці- кавих для нашого дослідження, у нас немає таких відомостей через їхню закритість. Для такої країни як Мос- ковія деякі офіційні відомості є, але їхня достовірність викликає великі сумніви. Так, за цими даними в Мос- ковії практично немає українців, хоча ми добре знаємо, що це не так. Тому Московія у таблиці присутня в трьох рядках: у першому з них ми ігнору- ємо наявність українців, у другому, відповідно до різних оцінок, беремо їх мінімальний відсоток, у третьому — беремо їх найімовірнішу кількість, проте далеко не максимальну. Да- ні щодо частот груп крові в Моско- вії ми беремо з іноземних джерел. Ці дані стосуються населення, саме на- селення, а не етносу, що мешкає на території Московії, яка не входить до складу автономних республік. Саме на цій території переважно прожива- ють і українці. Відсоток москвитів в Україні вважатимемо відомим точно, відповідно до офіційної української статистики.

Нижче наведено діаграму, що визначає відстань за групами кро- ві між населенням України і насе- ленням Московії, без врахування в останній населення, що мешкає в автономних республіках. Фактор проживання українців у Московії і москвитів в Україні тут ігнорується. Перший ряд відповідає Україні, дру- гий ряд — Московії.

Відстань за групами крові ми розбили на чотири інтервали: близькі родичі (0 — 0.5), не дуже да-

лекі родичі (0.5 — 0.75), далекі ро- дичі (0.75 — 1.0) і дуже далекі роди- чі, тобто, фактично, вже і не родичі (1 — ∞). Зауважимо, що до дуже да- леких родичів можна віднести і все живе на Землі, оскільки навіть у как- туса половина геному збігається з геномом людини (див. схему 1).

З діаграми видно, що для Укра- їни відстань за групами крові до ін- ших держав світу майже завжди у рази менша за відстань для Московії і тих же країн. Так для Сербії, наших, відповідно до діаграми, найближ- чих родичів, ця відстань приблиз- но вчетверо менша для України, ніж для Московії. Сербі для нас дуже близькі родичі, для москвитів же дуже далекі родичі, точніше взагалі не родичі. Щодо Сербії ситуація ціл- ком зрозуміла, оскільки, відповідно до найпопулярнішої гіпотези, сербі переселились на Балканський півострів саме з центральної Укра- їни. Так само для населення Укра- їни близькими родичами є поляки, угорці, румуни і греки. Для моско- витів з перерахованих народів да- лекими родичами є лише поляки, мабуть через те, що частину поляків зараховують до Східно-Балтійської раси, так само як і частину моско- витів. Цікаво, що угорці є нашими близькими родичами за групами крові і жодним чином не є близьки- ми за мовою. Тобто захопивши си- лою у свій час землі нинішньої Угор- щини, плем'я угрів змогло накинати свою мову населенню цієї території, генетично розчинившись серед захопленого народу, а народ цей був від початку надзвичайно спорідне- ним з українцями. Не дуже далеки- ми родичами для населення Укра- їни є і населення Австрії і Німеччини. Серед цих народів відстань є мак- симальною. Можливо, правим був один з відомих європейських полі- тиків, який називав Францію пер- шою африканською країною на Єв- ропейському континенті. Далекими родичами українців є і населення Ірану, що цілком логічно, оскільки

українці є нащадками киммерійців, скіфів, сарматів і роксолан — наро- дів іранського походження. До речі, у середні віки однією з назв україн- ців була саме “роксолани”. Можли- во, сюди слід віднести і половців, безпосередніми нащадками яких сьгодні є кримські татари.

Лише до трьох народів відстань за групами крові для москвитів є меншою, ніж для українців. Це тур- ки, японці і корейці. При цьому тур- ки і японці є близькими родичами, а корейці дуже далекими, але зна- чно ближчими до москвитів, ніж до українців. Отже, ми не спостерігаємо близької спорідненості москвитів з жодним європейським народом, за- те спостерігаємо їхню близьку спо- рідненість з народами жовтої раси. На жаль у нас немає можливості по- рівняти групи крові москвитів і ки- тайців. Відомі групи крові лише меш- канців Гонконгу. Тут спостерігається для українців і москвитів така ж кар- тина, як і з Південною Кореєю.

При врахуванні наявності укра- їнців серед москвитів (15%) і мос- ковитів серед українців (19%) ми матимемо дещо іншу діаграму (див. схему 2).

Тут перший ряд діаграми відпо- відає українцям, другий москови- там. З діаграми видно, що, як і очі- кувалось, відстань до більшості європейських народів для українців зменшилась, а до розглянутих азій- ских народів суттєво зросла. Для москвитів вона змінилась проти- лежним чином. Після вилучення з населення України москвитів на- селення України стає практично мо- ноетнічним. Його вже з повним пра- вом можна називати українцями. Змівся і порядок країн, найближ- чих до України. На друге місце пі- сля сербів вийшла Австрія, у розряд близьких родичів потрапила Шве- ція. Не дуже далеким родичем ста- ла Німеччина. Цікаво, якою вона б була без багатомільйонної армії ту- рок і арабів, що заповнили цю кра- їну в останні десятиліття? Близька спорідненість за групами крові між українцями, населенням Сербії, Ав- стрії, Греції, південних німців цілком узгоджується з належністю народів цих країн до динарської європей- ської раси. Тож за спорідненістю за

кров'ю існує і значно глибша спорід- неність. Цікавою для українців є їхня доволі велика спорідненість за гру- пами крові з турками. Тож і цей наш сусід є нашим не дуже далеким ро- дичем. Водночас для москвитів ця спорідненість є за межами родин- них зв'язків. Не менш цікавим є і той факт, що населення Фінляндії ближ- че до нас, ніж до москвитів. За існу- ючою нині парадигмою москвити є нащадками угро-фінських племен. Чому ж тоді не є аж надто високою спорідненість між москвитами і фі- нами? Можливо сучасні фіни — це не цілком фіни раннього середньовіч- чя, а такі, що мають доволі великий домішок шведської крові, яка є спо- рідненою для українців. Можливо і те, що сучасні москвити не є цілком нащадками угро-фінських племен, а є такими, що мають великий домі- шок чисто азійської крові. Не дуже далекими родичами для українців є болгари. Проте там проживає до- волі значна турецька меншина, що безумовно маскує справжню близ- кість груп крові болгарів і українців. До речі, виокремлення з москвит- ського етносу української складової перевело населення Південної Ко- реї з категорії неродичів москови- тів у категорію їхніх далеких роди- чів. Цікавим феноменом є Сполучені Штати Америки. Там мешкають пе- реважно вихідці з Європи, тобто пе- ресічний американець (білий) — це усереднений європеець. Так от, такі американці також є нашими далеки- ми родичами і близько не є родича- ми москвитів.

Ми розглянули два крайні варі- анти долі українців у населенні Мос- ковії. Проміжний варіант щодо від- сотку українців у складі москвитів (7%) відповідає і проміжному ва- ріанту щодо відстаней за групами крові, розглянутими вище. В різних джерелах можна інколи зустріти де- що різні значення частот груп крові для деяких народів. В цьому разі ми надавали пріоритет даним дослі- дженню національних науковців.

Висновки:

Не існує зв'язку між спорідне- ністю народів за групами крові, і спорідненістю народів за мовою спілкування. Близькі родичі — угор- ці і українці, розмовляють абсо- лютно різними мовами. Взагалі неродичі болгари і москвити роз- мовляють практично однією мовою, оскільки мова москвитів штучна. Вона утворена на основі однієї з мов, якою написана біблія, а саме македонського діалекту старобол- гарської мови.

Слід домовитись щодо тер- міну “слов'яни”. Або вживати йо- го лише як назву сукупності наро- дів, що розмовляють близькими мовами, які умовно можна назвати слов'янськими, або стосовно етніч- ної спорідненості різних народів. В останньому разі українці, австрійці, греки, серби і угорці — це слов'яни.

За групами крові українці є ти- повим європейським народом і всі європейські народи, крім францу- зів, є їхніми близькими, або не дуже далекими родичами.

За групами крові москвити не є європейським народом. Етнічні ко- рені цього народу швидше за все слід шукати в глибинах Азії.

Українці і москвити і близько не є одним народом, скільки б не во- лав про один народ президент су- сідньої держави.

У Другій світовій війні украї- нці воювали переважно проти сво- їх найближчих родичів по крові: ав- стрійців, угорців, німців, словаків, болгар на боці москвитів, які вза- галі не є нашими родичами. На 14 мільйонів зменшилось населен- ня України за роки цієї війни. Чи це була наша війна? У чому полягав її сенс для нас? Чи вартим був цей сенс таких втрат?

	Перша група	Друга група	Третя група	Четверта груп-
	крові	крові	крові	па крові
Австрія ³	0,37	0,41	0,15	0,07
Бельгія ²	0,45	0,4	0,1	0,03
Болгарія ¹	0,33	0,44	0,15	0,08
Велика Британія ¹⁰	0,44	0,42	0,1	0,04
Греція ¹	0,4	0,41	0,14	0,05
Грузія ¹	0,46	0,38	0,12	0,04
Данія ¹	0,41	0,44	0,1	0,05
Іран ¹	0,38	0,33	0,22	0,07
Іспанія ¹	0,38	0,47	0,1	0,05
Південна Корея ¹¹	0,26	0,35	0,3	0,09
Московія ¹	0,33	0,36	0,23	0,08
Московія (без7% українців)	0,326	0,357	0,235	0,082
Московія (без15% українців)	0,321	0,351	0,243	0,84
Німеччина ⁵	0,41	0,43	0,11	0,05
Польща ⁶	0,37	0,38	0,17	0,08
Румунія ¹	0,34	0,41	0,19	0,06
Сербія ¹	0,38	0,42	0,16	0,05
Словакія ¹	0,42	0,37	0,16	0,05
США (білі) ¹	0,45	0,4	0,11	0,04
Турція ⁷	0,33	0,44	0,17	0,06
Угорщина ¹	0,36	0,43	0,16	0,05
Україна ¹	0,37	0,4	0,17	0,06
Україна (без 19% москвитів)	0,378	0,408	0,157	0,056
Фінляндія ⁸	0,31	0,44	0,17	0,08
Франція ⁴	0,42	0,44	0,1	0,04
Чехія ¹	0,3	0,44	0,18	0,08
Швеція ⁹	0,38	0,44	0,12	0,06
Японія ¹	0,3	0,38	0,22	0,1

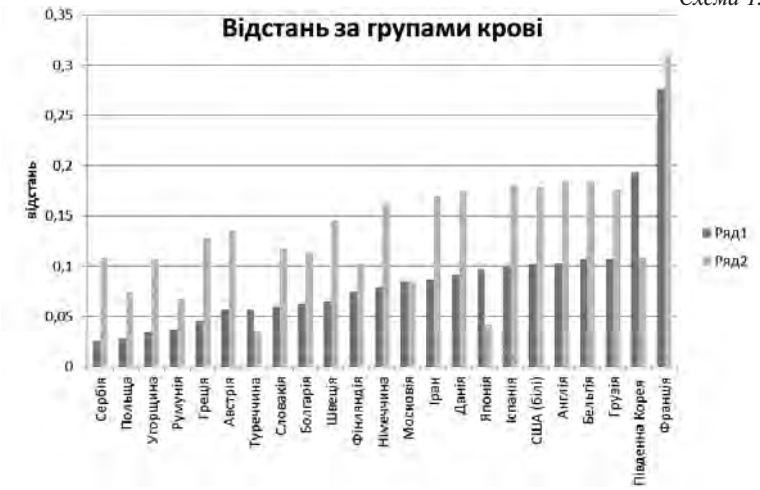

Схема 1.

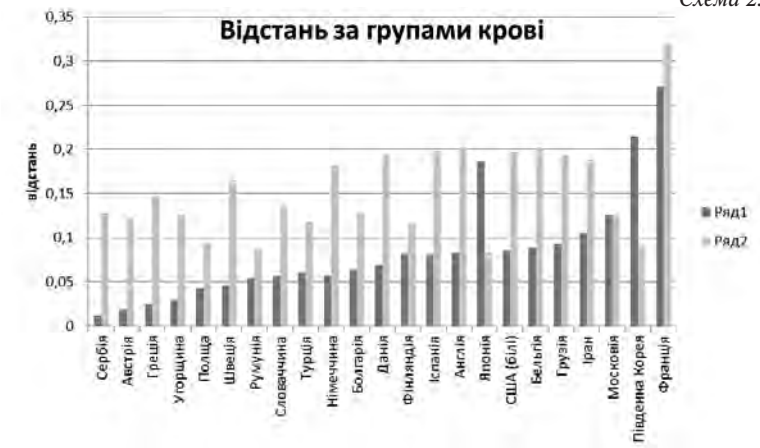

Схема 2.

“Сотні доль, як героїчних, жертвних,
так і злочинних і ганебних,
вивільнив із небуття Микола Руцький”.

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Справді, болісна це правда про боротьбу Української Повстанської Армії та оунівського підпілля із московсько-більшовицькою та німецько-нацистською імперіями. І жорстока для сприйняття, бо в цій героїчній, жертвній боротьбі загинули десятки тисяч вояків УПА. На жаль, багато українських патріотів втратили свої життя то унаслідок спровокованої агентурою НКВС ворожнечі, то в результаті взаємного поборювання бандерівців і мельниківців, а також через терор з боку сформованих органами НКВС спецзагонів, які виступали під маркою українських повстанців.

...Я часто буваю в своєму рідному селі Новосілках (тепер Набережне) Демидівського району Рівненської області, обов'язково — на Великдень. І коли я заходжу у поминальний день на кладовище, як у нас кажуть, на могили, то при вході завжди зупиняюся біля могил із уже не раз зафарбованими вапном хрестами та затертими, забіленими написами. Зупиняюся і важко вичитую: “Сич Дмитро Петрович”, “Цибульський Михайло”, “Кулик Степан”. І на всіх цих трьох цементових пам'ятниках один і той же напис: “Умер в 1941 році”.

Згадую: ще малим, коли я “вишивав” по-пластунськи поміж могил під час наших дитячих ігор у “войну”, вже тоді думав, чому такі молоді, кожному ледве за двадцять, бо роки народження були вибиті на пам'ятниках, так рано помирали. Ніхто тоді в селі нічого не розповідав. Люди мовчали. Як і не сказали, що поруч із цими молодими членами Організації Українських Націоналістів у могилі без хреста, без пам'ятника поховано молодого оунівця Миколу Кривецького. І лише з книг мого земляка із села Ільпибоки Демидівського району, поета, прозаїка, історика, журналіста Миколи Руцького, а саме “Коли ви вмирали, вам дзвони не грали” (1994), “Вони виборювали волю України” (2009), “Ми у вічі сміялися смерті...” (останнє, третє видання 2019 р.), я дізнався багато чого про моїх односельчан.

Дмитро Сич загинув, оточений енкаведистами в Боремельському лісі, Михайло Цибульський, псевдо “Чорний”, випускник Луцької української гімназії, учитель, очолював нелегальну мережу ОУН на Демидівщині, загинув разом із ним, Дмитром Сичем, своїм односельчанином, у бою з підрозділом НКВС поблизу сусіднього села Боремель.

Завдяки наполегливим, систематичним архівним пошукам Миколи Руцького, передусім у архівах колишнього КДБ, тепер відомо, що в моєму рідному селі Новосілках

Болісна і жорстока правда, вичитана у книзі Миколи Руцького “Ми у вічі сміялися смерті...” та підсилена власними спогадами

проживав Денис Матвійович Кримусь — учасник визвольних змагань 1917-1921 років у складі армії УНР, який очолював націоналістичну організацію — Українське Вільне Козацтво (УВК). Ця організація діяла в 1937—1940 роках на території Демидівського району в селах Боремель, Новосілки, Лисин, Малево, Лопавше... Українське Вільне Козацтво ставило перед собою таку ж мету, як і Організація Українських Націоналістів: виборення самостійної Української держави. Окружний центр Українського Вільного Козацтва, яким керував Ананій Закоштут, знаходився в Луцьку. Ця військово-виховна організація поділялася на куші, в моєму селі Новосілках кушовим отаманом був Петро Михайлович Сич.

Про Дениса Кримуса, який, повторюю, очолював у Демидівському районі організацію “Українське Вільне Козацтво”, розповів мені мій батько, якого разом із Денисом Кримусем та іншими односельчанами захопили в серпні 1943 року польські шпигуни на чолі із німцями. По дорозі до Горохова, чи в самому Горохові, і розстріляли поліцай-поляки Дениса Кримуса та ще кількох новосілівців. В особистому архіві О. Денишука, який зберігається в Рівненському краєзнавчому музеї, справа 2203 РМ, є таке свідчення:

“Серпень 1943 р., німці з поляками повторно прийшли у село Новосілки, заарештували більше 10 мирних жителів і розстріляли їх у місті Горохові Волинської області. Тоді загинули: Кравчук Костянтин, Шинельник Платон, Кримусь Денис. Окрім цього, бандити спалили хату Сича Миколи. У цій акції брали участь поляки “Конопки”.

Правда, як згодом стало відомо, не всіх розстріляли. Декого зразу відпустили німці. Якова Козачука, бо за віком був старший за усіх. Мого брата Стаха, бо малий ще був. Як і малого Льюньку Маркулича. А Ваньку Підубного відпустив німець, бо мав при собі посвідку, що був у полоні, в польській армії служив, і був звільнений з полону. Тоді, в серпні 1943 р., шпигуни-поляки, очолювані німцями, зігнали до-

купи більше двох десятків чоловік із мого села.

Розповів Микола Руцький у своєму документальному романі “Ми у вічі сміялися смерті...” й про долю батька юного оунівця Дмитра Сича — Петра Михайловича Сича.

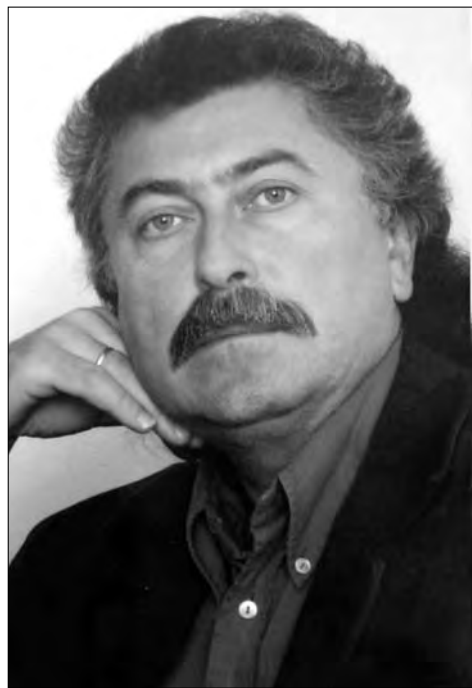
Кушовий УВК Петро Сич на допиті в Рівненській тюрмі задушив із допомогою мотузки оперуповноваженого УНКВС Рівненської області Зарицького, забрав його пістолет і намагався втекти. Вискочив із вікна другого поверху, але тяжко травмувався, пошкодивши хребет та ногу, і помер 1 січня 1941 р. у тюрмній лікарні.

Сотні доль, як героїчних, жертвних, так і злочинних і ганебних, вивільнив із небуття Микола Руцький, слідуючи за єдиновірним компасом історичної правди. Ця правда гідна оприлюднення і пошанування, але є правда болісна, прикра, не варт, здавалося б, і згадки, і поминання. Та вважав він своїм обов'язком українського патріота відкрити ті сторінки національної історії, які намагалися за часів комуністичного режиму зачорнити, викреслити або спотворити так, щоб у народній пам'яті лишився по них чорний слід.

А спонуюкою до такого скрупульозного вивчення затаєних у спецархівах МГБ-НКВС-КДБ героїчних і трагічних подій на Волині в 1930—1950 роках для Миколи Руцького була доля його батька — вояка УПА Миколи Руцького — “Довбуша”, світлій пам'яті якого він і присвятив цю книгу.

Довелося автору цього дослідження заглибитися в ті часи, коли зародилася не тільки Українська Повстанська Армія, але й в той значимий для національної історії період, коли постала Організація українських Націоналістів, яка проголосила, що “вести політику всеукраїнського державництва”. Перший Великий Збір ОУН відбувся 28 січня—1 лютого 1929 р. у Відні, учасниками якого були делегати від Ліги Українських Націоналістів (ЛУН), Української Військової Організації (УВО), Української Національної Молоді (ГУНМ), Союзу Української Націоналістичної Молоді (СУНМ).

...Могили молодих членів ОУН у моєму рідному селі свідчили про те, що ця “підпільна партія ОУН”, до якої увійшла Українська Військова Організація (УВО), залучила до своїх лав багато молоді, передусім тих, хто навчався в гімназіях Галичини і Волині, в середніх школах Польщі та за кордоном. Серед понад двадцяти тисяч членів ОУН більша частина — молоді, патріотичні юнаки і дівчата, окри-

Микола Руцький

лені ідеалом вільної, незалежної України, заради якої вони готові пожертвувати своїм життям.

Пригадую, як мій дядько Клим Воляник — рідний брат моєї матері, розповідав про те, як його донька Ганя бігала вечорами в сусіднє село Вичавки до хатичитальні, в якій проводив заняття учитель, випускник Луцької гімназії Юстим Омельчук. Виступала Ганя на самодільній сцені народного театру в іншому селі Боремель, співала в хорі, яким керував той же Юстим Омельчук. Він же, член Української соціал-радикальної партії, згодом підпільної організації Українське націоналістичне об'єднання (УНО), готував Ганю, як і багатьох інших сільських дітей, до вступу в гімназію та поширював націоналістичні ідеї серед молодих просвітян. Юстим Омельчук таємно привозив із Луцька нелегальну літературу і розповсюджував її в Дубенському повіті передусім через філії “Просвіти”, а їх у повіті нараховувалося сто дванадцять, а самих членів-просвітян було більше трьох тисяч. Дядько Клим ще пам'ятав назву однієї з брошур, яку принесла додому донька від Юстима Омельчука: “Бій під Крутами”. Отож не випадково Ганя стала зв'язковою УПА, а як і коли вона загинула — досі невідомо.

Микола Руцький висвітлив складний, суперечливий і драматичний шлях Юстима Омельчука — “Горицвіта”. Саме “Горицвіт” створив і очолював Дубенський окружний провід ОУН-М, отже мельниківці домінували на цьому сприятливому для ведення повстанської боротьби терені. Багато важило те, що були тут лісові масиви — Боремельський, Хрінницький, Бокіємський, що повстанців підтримували мешканці всіх сіл. У кожному із 40 сіл сільської управи Демидівського району було створено озброєні бійки самооборони, у кожному селі над сільською управою висів національний прапор. У всіх селах розгорнули свою діяльність кравецькі майстерні, шевські ар-

тілі, майстерні з переробки круп, консервування м'яса, огірків, капусти... Шили фуфайки, кожухи, теплі штани, білі масхалати, в'язали вовняні светри, шарфи, рукавиці, шкарпетки, робили биті вальнянки... І все це передавалося до підрозділів УПА, спочатку господарчому районному відділові, який очолював тоді Онисій Костюк — “Максим”. У моєму селі Новосілки працювали кравецька і шевська артілі, у Хрінниках — кушнірська, в Боремлі — тютюнова фабрика.

Правда, на території району із сорока селами німців постійно не було з червня 1943 року, відтоді, як повстанці вибили їх із Демидівки.

У Демидівці була розташована німецька районна комендатура і перебував невеликий загін оборони. У Боремлі також розмістилася комендатура, яку очолював офіцер Шніттер, і група шпигунів із так званої польської “гранатової” поліції. У Боремлі вже в 1941 році формується членом ОУН Антоном Мичковським-Осипом, який походив із сусіднього села Новий Тік, повстанська сотня. Допомігав сотні створювати Матвій Токар — “Босота”. Саме ця сотня повстанців, у складі якої були мої односельчани, на чолі з Матвієм Токарем здійснила в червні 1941 року спробу звільнити від окупантів село Боремель. Та захопити містечко їм не вдалося. На допомогу німцям і поліції прибуло військове підкріплення з Нового Току, а саме із західної частини цього села — осідлості польських осадників Кундзіволі, де була польська військова залога — “п'яцувка”. Тоді сотня “Босоти” понесла важкі втрати. У сусідньому селі Хрінниках відбулося заховорення 12 повстанців у братській могилі. Багато священників із церковними хорами відправляли спільну панахиду. Із багатьох сусідніх сіл, передусім із тих, де народилися полеглі повстанці, прибули великі гурти аби віддати останню шану українським героям. У цій братській могилі навіть спочив і мій дядько Андрій-Андріян Воляник. Микола Руцький наводить таке архівне свідчення: “Серпень 1943 р. УПА мала жорстокий бій з німцями й поляками у селі Новосілки (тепер Набережне) Демидівського району. В результаті бою були жертви у противника. У повстанців загинуло 12 чоловік і серед них: Кримусь Андріян (житель села)”. Вкралася помилка: прізвище мого дядька Андріяна — Воляник.

Отже, на літо 1943 року в Демидівському районі німецькі окупанти не тримали постійних гарнізонів, хоча поряд у сусідньому містечку Горохові був.

Саме в Горохівському повіті німці створили, переважно із середовища колишніх польських осадників та з числа прибулих із центральної Польщі шпигунів, відділ допоміжної поліції (шпигманшафт) зі 150 поляків, які брали участь у арештах членів ОУН

також у моєму рідному селі в серпні 1943 року. Крім того німці перевели з Польщі на Волинь польські батальйони “Шупо”, які пройшли військову підготовку в Дембіці поблизу Кракова. Можливо, саме якась рота “Шупо” і палила хати в моєму селі і розстрілювала моїх односельчан під Гороховом.

Про цю трагічну подію в моєму селі Новосілках Микола Руцький детально виповідає в своїй книзі. Тоді німці з польськими шуцманами замордували мого дядька — брата моєї матері Андріяна-Андрія Воляника, який попередив місцеву боївку УПА про наближення до села карателів, заарештували мого батька, який зі мною, трирічним хлопчиною, намагався заховатися в глинянику біля річки Стир. Тоді ж по дорозі до Горохова розстріляли в лісі вже згадуваного мною кущового отамана Українського Вільного Козацтва Дениса Кримуса, мого двоюрідного брата, сімнадцятилітнього Миколку Воляника та ще кількох новосілівців.

Таких гірких спогадів-епізодів Микола Руцький “нанизав” у своїй книзі на 672 сторінках кілька сотень, виповідаючи людські трагедії з нещадною правдивістю, не оминаючи, здавалося б, жодного “гострого кута” в польсько-українському конфлікті на Волині, у взаємному поборюванні бандерівців і мельниківців, в жахливому терорі радянських партизанів проти українського населення Волині й Полісся, в звірствах створених НКВС легендарних боївків УПА, зокрема, легендарного проводу ОУН “Схід”.

Саме Микола Руцький вперше достеменно вияснив, як літом 1945 року в Демидівському районі було залучено до співробітництва з органами НКДБ понад два десятки активних учасників ОУН-УПА-СБ, з яких створили легендарний окружний провід ОУН. Емгесті зуміли завербувати для нелегальної роботи близько п’ятидесяти учасників із структур ОУН, СБ та УПА, співробітництво з ними оформили зобов’язаннями: у разі відмови від співпраці — розстріл, вивезення родини в Сибір. Як свідчить дослідник, “створена емгестістами легендарна організація ОУН нараховувала у своїх рядах станом на 2 липня сорок п’ятого року дев’яносто шість агентів, семеро з них увійшли до керівного складу”, “до сорока учасників структур ОУН і УПА використовувались в сліпу, не знаючи, що працюють на органи НКДБ”.

Є всі підстави гадати, що вбивство моєї двоюрідної сестри, зв’язкової УПА Ганни Воляник — справа кривавих рук “запроданця-агента НКДБ І. Половинка — “Озона”, який раніше був сотенним командиром у курені вбитого Службою Безпеки ОУН-Б Андрія Трачука — “Ломоноса”. Зрадник дав згоду на співпрацю з органами НКВД під псевдо “Крилатий” і зі своєю псевдобоївкою УПА чинив злочини на Демидівщині.

У своєму дослідженні “Ми у вічі сміялися смерті...” Микола Руцький опублікував унікальну фотографію, на якій можна побачити членів спецзагону НКВС із керівниками Демидівського райвідділу НКВС, зокрема керівників спецбоївки Андрія Остап’юка — “Співака” і Сафата Панасюка — “Батька”, цих патологічних

убивць, і грабіжників, які під маркою оунівців катували, вбивали, вішали і кидали в криниці і недавніх своїх побратимів по боротьбі за волю України, і їхніх рідних, і безневинних вчителів, лікарів... Радянська влада зуміла організованою органами НКВС-МДБ провокацією перекласти злочини органів НКВД на оунівське підпілля і УПА.

Таких бойових груп особливо призначення, названих пізніше спеціальними групами, якими командував, як правило, один із колишніх командирів боївків УПА, а оперативне керівництво очолював влитий до їх складу оперативний працівник НКВС, в західних областях України станом на 20 червня 1945 року діяло сто п’ятдесят шість із загальною кількістю учасників у них одна тисяча сімсот вісімдесят три особи. Ці спецзагони знищували керівників ОУН-УПА, місцеві боївки ОУН і СБ, особливо з метою дискредитації національно-визвольного руху, вбивали відряджених із центральних і східних областей спеціалістів, зокрема працівників освіти, культури, медицини, сільського господарства, тероризували місцевих жителів, які співчували ОУН-УПА. На Рівненщині таких спецгруп НКВС-МДБ нараховувалося сорок дев’ять числом дев’ятсот п’ять бойовиків.

Люди були залякані, боялися з’являтися на вулиці, бо не знали, з ким зустрінуться, хто може з’явитися в селі і з якою метою. Боялися ночі, стукоту у вікно... Уже в травні 1944-го року потягнулися до Сибіру на заслання вагони з членами родин “активних учасників банд” із Рівненської та Волинської областей чисельністю 3 тис. 493 особи. Протягом 1944 року сталінський режим вислав до Сибіру 13 тис. 320 членів родин учасників ОУН і УПА. Особливо жорстоким для жителів Західної України видався 1947 рік, коли у вересні-жовтні було вивезено в 44 ешелонах 77 тисяч 791 особу, з них — 2 тисячі 279 неповнолітніх дітей. Так за період із 1944-го по 1949 рік із західних областей України було примусово виселено, за формулюванням радянської окупаційної влади як “дополнительные меры по борьбе с бандитизмом” 50 453 сім’ї, у складі 143 141 особи.

17 грудня 1948 року міністр внутрішніх справ УРСР Т. Строкач звертається до міністра СРСР В. Круглова з клопотанням продовжити термін перебування на спецпоселеннях виселених із західних областей УРСР “сімей бандитських та націоналістичних елементів” до 20 років, оскільки “3 лютого 1949 року закінчуються терміни заслання 4724 родин у кількості 12 тис. 760 чоловік, виселених у 1944 році”. Більше того, “МВС УРСР вважає недоцільним повернення до місць попереднього мешкання виселених оунівців”. У зверненні міністра внутрішніх справ УРСР Т. Строкача зазначено: “Органами МВС УРСР протягом 1944-1948 рр. із західних областей УРСР за рі-

шенням особливої наради при МВС УРСР виселено строком на 5 років — 15 тис. 350 сімей активних учасників банд ОУН в кількості 37 тис. 680 чоловік, а органами МДБ УРСР — 26 тис. 338 сім’ї в кількості 77 тис. 791 чоловік, терміни заслання яким у рішеннях ОСО при МДБ УРСР не вказані”.

Скільки їх, невинних людей — звичайних селян, інтелігентів, священнослужителів, а також свідомих українських патріотів, які потрапили під масові репресії та депортації, залишилися назавжди у північних та східних районах російської імперії і не змогли повернутися на рідну землю! Ми так ніколи не будемо знати справжньої цифри загиблих синів і дочок України в боротьбі за українську національну ідею — вільну незалежну, суверенну Україну.

Та повернемося до оунівського підпілля, яке попри величезні втрати діяло на Рівненщині. Так, у Рівненському окружному про-

якого був Дмитро Козван — “Черник”, тоді, влітку сорок третього, коли німці з польськими шуцманами оточили моє село Новосілки, залягла в сосні біля села Грабівець, що за річкою Стир, але не стала нападати, бо сили були нерівні і треба було для цього подолати під прицілом кулеметів карателів річку. Можливо, хтось від цих військових підрозділів приходив до моєї матері попередити про відплатну акцію УПА.

...У нас по сусідству жив у бідненькій хатині поляк Стас Капустняк. Дружина його, Настя, сестра нашого односельчанина Гарсея Савицького, українка, в них було троє дітей — хлопчик, пам’ятаю, Тадько звали, по-нашому Стьопа, і дівчинка, з якими я малим ще грався. І раптом одного дня їх не стало. Залишився їхній батько Стах, а де ділася його жінка з дітьми, ніхто не знав. Згодом мати моя розповіла, що якось уночі хтось постукав у вікно, мати вийшла в сіни, але двері не відчинила. Той чоловік їй прошепотів кризь двері: “Скажи Стахові, хай вивозить жінку й дітей з села. Хутко, бо буде біда”.

Мати зранечку побігла до сусідки і сказала їй: “Втікай, Настю. Бери дітей і втікай”. Настя вхопила що могла з хати, дітей — та на воза, і зрання покинула село. А Стах чогось залишився. Ненадовго. Казали, що його вбили і вкинули в криницю. А хто — ніхто й досі не знає.

У селі всі знали, що поляки палять українські села, а українці — польські, переважно хутори, на яких жили польські колоністи, що поляки, які стали німецькими поліцаями, з допомогою німців намагаються очистити Волинь передусім від безздатного українського населення.

Микола Руцький стверджує, що першими почали знищувати українців саме поляки. 25 грудня 1942 року, якраз на католицьке Різдво, вони вирізали майже все поліське село Пересоповичі. А вже 7 січня 1943 р. в селі Бутрин Гошанського району Рівненської області було розстріляно німцями й польськими шуцманами 13 мешканців, серед них були і діти.

17 березня 1943 року німці та польські шуцмени замордували й спалили разом із малими дітьми майже чотириста мешканців невеличкого волинського села Ремель. Детально про цей жахливий злочин німецьких окупантів та польських колаборантів розповідається в книзі “Ремель. Урок історії”, видання якої ініціював народний артист України Святослав Максимчук. Він, семилітній хлопчина із села Ремель, дивом залишився тоді живим. Упорядкував цей збірник спогадів про трагедію Ремеля, села неподалік обласного центру Рівне, в якому мешкало понад 500 людей і було 104 хати, Роман Горак.

Зі спогадів тих, кому пощастило врятуватися, а цих чудом спасених лишилося 73, стало відомо, що село, як один із осередків УПА, було оточено подвійним кільцем есесівців, а розстрілювала людей і палила хати польська шуцманшафт-поліція.

Такі ж криваві акції чинилися на інших теренах Волині, то ж не

випадково керівництво Організації Українських Націоналістів 4 квітня 1943 року звернулося до тих українців, котрі працювали в німецьких установах або служили в допомогівій поліції Волині, негайно покинути свою службу в німців і перейти на нелегальне становище — влитися в збройне підпілля.

Мало хто з моїх односельчан тоді знав, що УПА заради уникнення подальшого нагнітання взаємної ненависті та звірств, видало звернення до Армії Крайової, 27-а Волинська дивізія якої під командуванням полковника Казимира Бомбінського — “Любоня” була розташована на Волині, та до польських військових колоністів-осадників залишити українські терени. На це їм давалося два місяці. Але польський емігрантський уряд Владислава Сикорського, який перебував у Лондоні і керував діями Армії Крайової, наказав не залишати західноукраїнських земель. Більше того, на той час особливо активізувалися польсько-німецькі каральні операції на теренах Волині з метою очистити ці землі від українських націоналістів, від національно свідомої молоді, зрештою, від кожного, хто не визнавав їхньої, польської юрисдикції на західноукраїнських землях. Польсько-українське протистояння наростало, набувало збройної ворожнечі, вихлюпувалося як в плановані заздалегідь напади на хутори, колонії, села, так і в стихійні розбої, які супроводжувалися жорстоким насильством, немилосердними знущаннями над жінками, дітьми, немічними стариками. Контролювати ситуацію на Волині та Східній Україні вже ніхто не міг, хоча були спроби з боку ОУН-СД (Самостійників-Державників) домовлятися з Союзом Збройної Оборони Армії Крайової про заборону і припинення нападів їхніх збройних формувань на мирних жителів. Та й керівництво Армії Крайової зверталося до поляків не чинити насильства над українцями, не розпалювати ворожнечі між поляками і українцями та погрожувало покаранням за подібні злочинства.

Більше того, 10 березня 1944 р. був підписаний спільний протокол, у якому стверджувалося визнання самостійних української і польської держав, що відповідає інтересам і прагненням обох народів-сусідів. Обидві переговорні сторони — делегація ОУН із повноваженнями УПА і Союз Збройної Боротьби та делегат польського уряду — наголосили на необхідності мирного розв’язання польсько-українського конфлікту. Та, на жаль, не відбулося оформлення політичного договору на основі цього протоколу. Каральні операції німців проти українського населення із залученням допоміжної охоронної поліції із поляків продовжувалися. Продовжувалися й відплатні акції боївків УПА, що формувалися в українських селах з метою самооборони й мали назву “Самооборонні кушові відділи”. Водночас повстанські відділи під командуванням військового референта ОУН Дубнівського надрайону, вихідця із села Охматків Демидівського району Дмитра Казвана — “Черника” влітку 1943 року почали силою виганяти поляків із колоній, хуторів і сіл.

Далі буде.

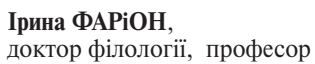

Одне із кладовищ

воді ОУН під командою окружного провідника Анатолія Маєвського — “Уліяна” станом на 1 лютого 1948 року діяло чотирнадцять боївків.

У моєму Демидівському районі продовжувала боротьбу боївка районного провідника ОУН Володимира Мулявчика — “Романа” із п’яти чоловік. Йому підпорядковувалися боївки підрайонних провідників ОУН Сергія Скоропадського — “Щита” (6 чоловік) та Степана Сунічука — “Верби” (2 чоловіки). Тільки на початку п’ятидесятих років, після героїчної загибелі 17 квітня 1945 року Сергія Скоропадського — “Щита” та арешту останніх повстанців Павла Ткачука — “Дуная”, Степана Ткачука — “Вуйка” та Андрія Гогоя — “Линька” оунівське підпілля на території Демидівського району припинило боротьбу.

Перші оунівські боївки на Демидівщині почали організовуватися за наказом крайового проводу ОУН вже восени сорок першого року. У моєму Демидівському районі першу сотню УПА сформував Юрій Чуйковський — “Юрко”. Можливо саме сотня під керівництвом “Юрка”, або сотня Матвія Токара — “Босоти”, чи якийсь інший відділ УПА Дубенського надрайону, командиром

Президентські і парламентські вибори в Україні 2019 року розвернули Україну до вже призабутого синдрому совка, туги за втраченим СРСР, на уламках якого тримається держава патологічного устрою з украденою в нас на початку XVIII століття назвою *Русь* у її грецькому варіанті — *Росія*. Віртуальна партія кіношного походження зі сталінською назвою “Слуги народу” вперше за всю історію нашої Незалежності стала монопартією з вистачальною більшістю в парламенті. Спершу представники цього віртуального утворення за підтримки охлосу заявили про сповідування ідеології *лібертаріанства* — цієї радикальної версії класичного лібералізму з мінімалізацією державного апарату та відкиданням будь-яких моральних обмежень задля досягнення своєї індивідуальної свободи. Інакше — повільна, але дуже послідовна робота з роздержавлення держави — її кінцева смерть. Згодом у новорічній промові напередодні 2020 року за наявності “шампанського, канапок зі шпротами та олів’є”, але за відсутності державних символів блазень-президент означив свої ідейні цінності доступніше для юрби: “...неважливо як названа вулиця, бо вона олівецьна та заасфальтована. ... немає різниці, біля якого пам’ятника

Народився в Кривому Розі в єврейській сім'ї. Юридичну освіту здобув у Криворізькому економічному інституті Київського економічного університету ім. Гетьмана, де працює його батько. За фахом ніколи не працював, за винятком двох місяців вишівської практики.

У повсякденному спілкуванні Зе — російськомовний, українську мову почав вивчати щойно з 2017 року, що пов'язано зі зйомками кінокомедії “Я, Ти, Він, Вона” та ухваленням Законом “Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації”, де передбачено частку державної мови в етері на загальнонаціональних каналах — **не менше від 75%** (саме в прайм-тайм), а на місцевих — **не менше від 60%**. За порушення — значний штраф.

ський шлях, висловлений в антонімних номенах *нарід / чернь*. Власне, народові, на відміну від черні, “не все одно, хто як говорить, яким богам молитися, які книжки читає. Не все одно, якими іменами названі вулиці наших міст, не все одно, чи домінуючим є для нас Шевченко, чи Пушкін. Не все одно, як це часто доводиться чути, кого ми вчимо у школі, не все

Його російськомовність — це органічна картина наслідку окупованої України від 1921 року, заселення її чужинцями, втілення в імперію лав СРСР, де російська мова стала символом панування, а українська — формою протесту для свідомих українців і чимось вторинним та підлеглим для заляканої та zdegradovanoї маси. Він сам зізнається в інтерв'ю одіозному виданню “Комсомольской правде в Україні”, що думає російською: *“Українську мову можна розуміти, але не думати нею ... Не проблема говорити по-українськи. І це в жодному разі, і це найголовніше, не пов'язано з мовними питаннями, уподобаннями або любов'ю до чогось. Але, мені так здається, що це не принципові речі. Я знаю українську мову. Але я не мислю нею вільно. Я перекладаю. Так, я можу з вами розмовляти українською мовою, але проблема в тому, що я перекладаю. І це помітно — я роблю паузу. А я дуже поважаю українську мову! І я не хотів би, щоб ви потім про мене написали, що він кострубато говорить. Для мене це репутаційний хук”* [“Не думаю нею вільно: Зеленський висловився про українську мову. <https://intermarium.com.ua/ne-dumayu-neyu-vilno-zelenskyy-vyslovyv-sya-pro-ukrayinsku-movu/>].

Російськомовність – це не юридична, а політична категорія, що згубно прив'язує Україну до її колоніального минулого і є знаком підлеглих українців Росії. Саме російськомовність стала політичною основою для Путіна розпочати війну в Україні під приводом захисту російськомовних. Чітко діагностував природу російськомовних в Україні директор Інституту української мови П. Гриценко: *“Ми можемо вам сказати до дня точно, коли в політичному лексиконі ще Радянського Союзу з'явилось поняття і назва “русскоязычное население”. І першим це сказав міністр закордонних справ Андрій Козирев. Воно виросло звідти, з надр КІРС і КГБ, які вже бачили, що Радянський Союз розвалюється. Значить треба було шукати ті зачіпки, які будуть давати право тримати вкупі. І оце ще було апробовано до України. Тобто треба знати, що це все є незмінна лінія поведінки нашого північного сусіда Росії”* [Від книги до мети. Авторський проєкт Ірини Фаріон. Випуск V–VI, Львів, 2018, с. 16].

Не відомо, звідки взялися його батьки в Україні, проте батько Олександр як чужинець і моральний неадекват вже в часи президентства свого сина заявив, що українська мова його як завідувача катедри інформатики та інформаційних технологій філії КНЕУ ім. Вадима Гетьмана у Кривому Розі обтяжує: *“Принесить мені студент статтю українською, я беру і коректну статтю. Читати я не можу це з однієї простої причини. Немає жодної технічної книжки нормальної українською мовою. Як мені читати? Навіщо мені в 71 рік обтяжувати себе якимись труднощами?”* [“Не хочу обтяжувати себе”. https://gazeta.ua/articles/sogodennya/_ne-hochu-obtyazhuvati-sebe-batko-zelenskogo-pro-ukrayinsku-movu/943766, 19.12.2019].

Цей яскравий представник окупантів нашої землі демонструє не лише повну моральну дег-

Нагадаю цьому мовоненависному “професорові”, що ще в часи українізації, зокрема від 1917 року починаючи до 1932 року видано близько 60-х базових термінологічних словників практично в усіх царинах людської життєдіяльності: граматична, природознавча, справочнича, правнича, математична, медична, ботанічна, фінансова, технічна, банкова, сільськогосподарська, бібліотечна, анатомічна, політико-економічна, географічна, геологічна, зоологічна, природнича, механічна, економічна, будівельна, музична, гірнична, антропогеографічна, транспортна, біологічна, та ін. термінології [Кубайчук Віктор. Хронологія мовних подій в Україні (Зовнішня історія української мови). Київ: “К.І.С.”, 2004. С.136–146]. Звісно, такий пласт батькові Зе опанувати не під силу. І хоч ці праці як основний науковий пульс нації були люстровані та знищені (як і автори та укладачі), проте з відродженням Української Держави ця словникарська спадщина, як і навчально-наукова література технічного спрямування від року до року поповнює наші книгозбірні і забезпечує всі без винятку сфери науково-технічної комунікації [див. більше: Список словників / Фахові та галузеві. Термінологічні. Наукові мови <https://uk.wiktionary.org/wiki/>].

Основна ідейна лінія виступів Зе у “Студія Квартал 95 квартал” — це припинення українців і України (через мовний чинник зокрема):

“Після російсько-грузинської війни “95 квартал” Зеленського видає номери, де президент України (Ющенко) і Грузії (Саакашвілі) були показані цілковитими маріонетками США. Маріонетками тупими і дебілкуватими, здатними виключно виконувати те, що їм радить Вашингтон. Про те саме нам тоді з кожної праски волала російська пропаганда. Скандально відома історія в Прибалтиці, коли комік Зеленський порівнював Україну з актрисою німецького порно. ... Комік Зеленський влаштував публічну істерику, коли в Україну під час війни не пустили російських акторів, які вітали Путіна з анексією Криму та незаконно їздили до окупованих українських регіонів. Комік Зеленський мав змогу замінити російських акторів українськими, але він обрав дознімати свій серіал “Свати” у Білорусі з тими самими акторами з РФ. В Україні ж він заявив, мовляв, яка різниця, хто там вітає Путіна з приєднанням Криму? Це, мовляв, не підстава забороняти в'їзд в Україну. Хіба не про те саме нам каже Москва?” [Дмитро Вовнянко. Де закінчується Москва і починається комік Зе. <https://web.archive.org/web/20190206214259/https://glavcom.ua/columns/dvovnyanko/de-zakinchujetsya-moskva-i-pochinajetsya-komik-zelenskiy-566259.html>. 6.02.2019]

Загальновідомо, що протягом 2015–2018 років Зе грав у телесеріалі московського сценариста українського походження О. Кирюшенка (тобто типового ман-

курта) “Слуга народу” роль Василя Голобородька — вчителя історії, якого обирають президентом України. Зауважу, що Зе не тільки актор у цьому фільмі, але й автор ідеї та продюсер, себто ідеологія цього фільму, зокрема його мовний вияв — це світогляд самого Зе. Серіал, як зазначають пригомні експерти, — яскравий приклад мовної шизофренії та українофобії, де персонажі упереміш говорять то українською, але переважно російською мовами. Зокрема, на цьому зауважує соціолінгвіст Л. Масенко: “Заслуговує на увагу передовсім суцільна російськомовність цього телевізійного продукту. Як писали у відгуках користувачі соцмереж, у більшості серій не прозвучало жодного українського слова, персонажі розмовляють виключно російською. В деяких серіях українською говорять лише прибиральники, продавчині і якісь неприємні другорядні персонажі. В такий спосіб серіал демонструє глядачеві соціальну неповноцінність української мови, її носіями є лише поодинокі представники нижчих верств населення. Щоправда іноді їм дозволено співати українською, як наприклад у сцені вішчування Голобородька, коли вони ведуть танок навколо нього, співаючи “Син Божий народився”. Натомість середній клас і бізнес, а також головний герой Василь Голобородько, який несподівано став президентом, спілкуються лише російською.

Російськомовним Голобородько був і в своїй професійній діяльності учителя історії ще до обрання президентом. У перших серіях дія відбувається в школі, де він розповідає учням про першого президента України Михайла Грушевського. І вчитель, і всі старшокласники, за винятком одного українськомовного учня, спілкуються російською. Суть меседжу, який ця сцена адресує глядачеві, — викладати історію України її мовою зовсім не обов'язково, це з успіхом можна робити й мовою сусідньої держави. Присутність в класі єдиного учня, який говорить українською, універсально маргінальне становище цієї міноритарної мови» [Лариса Масенко. Особливості мови персонажів серіалу «Слуга народу». <https://www.radiosvoboda.org/a/29742581.html>, 31.01.2019]. Нагадаю, що в червні 2019 року трансляцію телесеріалу «Свати» за участі низки осіб, що порушували законодавство України, відновлено.

Мовна тканина фільму є найкращою світлиною мовної свідомості. Як яскравого представника постсовкового покоління, виплеканого в часи СРСР з його ідеологією *homo sovietikus*. Союз розпався, але свідомість совка з панівною мовою окупації – російською та підлеглою українською – в головах убогих людей залишилася. Ці несамостійні люди досі вмонтовані в простір московської псевдокультури, образ якої намагаються культивувати в Україні, щоб затримати це минуле. Вони перетворюються в озлоблених і претензійних, але численних маргіналів, що, розминувшись із машиною часу, вперто прив'язують українське суспільство до московської псевдокультури.

29 грудня 2018 року в черговому інтерв'ю Зе озвучив такі основні мовні посили: питання мови — це питання часу, тому не слід примушувати говорити укра-

їнською; українська — державна, але “розмовляйте як хочете”. Себто послідовний недержавний анархічний промосковський підхід до мовного питання, що базується лише на приватному бажанні та відчуттях [Не треба нікого ламати, як колись випалили українську мову з України. <https://gordonua.com/ukr/news/society/-zelenskij-ne-trebanikogo-lamati-jak-kolis-vipalili-ukrajinsku-movu-z-ukrajini-mi-ne-rovinni-vipaljuvati-tih-hto-govorit-na-inshih-movah-618750.html>, 29.12.2018].

У квітні 2019 року дружина Зе заявила, що він шукає нового репетитора й досі поглиблює мову [Буде вдосконалювати українську: дружина Зеленського терміново шукає чоловіку викладача. <https://web.archive.org/web/20190430032337/https://www.rbc.ua/ukr/stylar/budet-sovershenstvovat-ukrainskiy-zhena-zelenskogo-1556002425.html>].

Як кандидат у президенти 22 березня 2019 року в інтерв’ю журналістам провідних західних ЗМІ Зе виступив із основним посилом захисту російської мови і закликав не тиснути на мови нацменшин: “Українська мова — державна мова. Країна і влада повинні підтримувати і розвивати російську мову і мови меншин. Не треба утискувати їхні мови. Не треба утискувати російську мову”. Згодом у своєму стилі закидування різномірних ідей гамузом заявив, що “українська мова чудова, коли нею говорять грамотно” і, мовляв, “Всі переходять на українську мову з великим задоволенням. Все буде. Всі розмовлятимуть українською мовою. У нас наступне покоління буде говорити все українською” [“Не треба утискувати!” <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics/ne-treba-tisnuti-zelenskij-zhorstko-zastupivsyaz-rosijsku-movu.htm>, 22.03.2019]. Себто за ширмою декларативної державности української мови та мовами нацменшин держава має захищати мову окупанта. Виконання в державі 10 статті Конституції України названо “утиском” російськомовних, які за 28 років відновленої державности демонстративно не застосовують державної мови і за це не відповідають перед законом.

За удавано злагідним висловом, що “Всі розмовлятимуть українською мовою” **насправді криється неоколоніальна модель мовної поведінки, у якій державна мова не є віссю розвитку**. Отже, чітко висловлено філософію подальшої московізації України під слабким прикриттям “нема різниці” або української мови як державного декору. Головне — не порушити російськомовного комфорту живучого совка, бо скасувати державний статус української мови вже нема сили.

Правда, під час виборчої кампанії в медіапростір закинуто мовну наживку для незрілого виборця, що ототожнює себе з українськомовністю. Оприлюднено відео, де Зе говорить ті чи ті фрази українською мовою, а в разі помилки змушений підтягуватися на турнику. “Все дуже просто, я — вишу, мені кажуть слово, а його перекладаю. Якщо я неправильно переклав, підтягуюся двічі” [Квартал 95 вигадав для Зеленського покарання за суржик. <https://znaj.ua/politics/206557-kvartal-95-vigadav-dlya-zelenskogo-pokarannya-za-surzhik-video>, 28.01.19].

Далі буде.

Сергій МАРТИНЮК,
письменник

Нещодавно у видавництві “Міленіум” вийшла книга Петра Швеця “Українська мова: від давнини і дотепер”. У ній докладно і ґрунтовно розглядаються питання історії української мови, її корені від найдавніших часів до сучасності, її багатство і краса, найдавніші писемні пам’ятки і артефакти, формування української літературної мови, спроби знищення упродовж тривалого часу, висвітлюються проблеми і законодавче забезпечення функціонування рідної мови.

Дуже поважні рецензенти цієї книги — відомий професор, мовознавець Іван Юшук і філолог, викладачка української мови та літератури Надія Марченко.

Книга невелика за обсягом, всього 112 сторінок, але багата за змістом. Доречно у цьому випадку буде цитата Івана Липи: “Добре є їсти кошиками, пити відрами і взагалі наслідувати незабутнього Енея (немало було тих, що жили літерально за Енеїдою), але тяжчим є з того хаосу життя пристрасного і фізичного видобути нову думку і консеквентний чин”. Книга “Українська мова: від давнини і дотепер” якраз закликає не їсти кошиками і пити відрами, а видобувати нову думку про старовинну українську мову. З кожної сторінки лунає авторське: “Я пишаюсь українською мовою і прошу всіх моїх читачів пишатися нашою співу-

чою і прадавньою мовою”.

З першого розділу йде посил до читача: у нас з москowitzами немає нічого спільного, між нами різні мовні гени — у нас кобзари, а в них балалайка...

Петро Васильович Швець — автор понад 30 книг, відомий журналіст, заслужений працівник профспілок України. Для мене він нескорений українець і борець за українську мову упродовж всього свого життя: коли комуністична система нищила і викорінювала все українське, його позиція була незламною.

Про саму книгу. Вона вартує того, аби віднайти час на її прочитання, на неї сміливо можна посылатися у рефератах, лекціях, уроках. Залучено більше ста посилань на літературні джерела. Книга — для широкого вжитку, зацікавить будь-якого читача і всі її шість розділів кожен окремо: “Українська мова як явище”, “Найдавніші корені”, “Шлях до писемності”, “Формування і вдосконалення”, “Нищення української мови” і “Проблеми української мови”. У розділі “Найдавніші корені” автор веде нас у минуле і робить висновки, що “Прослідкувавши взагалі процес творення мов, і, зокрема, на те-

риторії теперішньої України, можемо впевнено говорити, що українська мова має своє власне глибоке коріння, що розросталося і поступово розвивалося”. Дослідник аргументовано акцентує нашу увагу на тому, що Кирило і Мефодій не скопіювали чужі для слов’ян знаки, а зробили їх лише “подібними”. Нав’язуване нам москowitzами твердження, що саме вони навчили нас писати і читати, є побрехеньками, до них, як вважають деякі російські вчені і діячі, в українців письма

не було. Помилялася ще Катерина II.

У своїй розповіді автор цитує слова п’ятого Президента України Петра Порошенка, що западають у душу: “Любімо нашу мову, бо вона наша, українська. Кожен має вирішити для себе, хто він. Якщо живе в Україні, то й мова його українська. Це цемент держави”.

Книга завершується такими словами: “Будемо вірити, що згодом ми перестанемо чути обурені голоси, які вимагають привілеїв не вивчати державну мову. Всі громадяни України її знатимуть, говоритимуть нею, співатимуть українські пісні. Тоді можна буде сказати, що мовна проблема в Україні вирішена остаточно”.

Не забуваймо, що народ творить мову, а мова формує націю. Тобто мова робить нас сильними”.

Журналіст і викладач Петро Швець провів багатозначущу працю і дарує її нам як посібник усім і для кожного окремо про нашу чарівну Українську мову. Читаймо і говорімо, навчаймо інших. Вона потрібна і в школах, і в бібліотеках, корисна для журналістів, викладачів, громадських діячів тощо

“Я пишаюсь українською мовою” — саме такий мій висновок після прочитання книги Петра Швеця.

На здобуття премії імені Івана Корсака

Розпочато прийом подань на здобуття літературної премії імені Івана Корсака “Українська Кліо” за найкращий історичний твір українською мовою. Роботи на здобуття премії імені Івана Корсака приймають до 25 серпня. Переможця буде нагороджено 15 вересня у день народження Івана Корсака у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків (Луцьк). Премію заснувала родина Івана Корсака та видавництво “Ярославів Вал” 2018 року на пошанування пам’яті письменника та популяризації в Україні літератури історичної тематики й заохочення авторів тих творів, які стали яскравими художніми здобутками. Переможцю конкурсу присвоюють звання “Лауреат літературної премії імені Івана Корсака” із врученням диплома, медалі та грошової винагороди в сумі 50 тисяч гривень.

Журі Літературної премії імені Івана Корсака очолює відомий літературознавець і директор видавництва “Ярославів Вал” Михайло Слабошпицький, його заступник — прозаїк Григорій Гусейнов, до журі також входять директор Інституту літератури ім. Т. Шевченка академік Микола Жулинський, народний депутат України Ірина Констанкевич, письменники та журналістка Світлана Короненко, головний редактор газети “Літературна Україна” Сергій Куліда, голова об-

ласної організації Національної спілки письменників України Володимир Поліщук, лауреати премії попередніх років Петро Кралюк і Микола Суховецький, син письменника Віктор Корсак. Секретар — журналіст, літературознавець та письменник Сергій Козак. Журі не рецензує та не повертає номіновані книжки, а також не коментує та не розголошує деталі рейтингового голосування.

Заявки, що містять листоподання на ім’я голови журі, відгуки у пресі й літературних сайтах та книжки (або періодику) у трьох примірниках, надсилати кур’єрською доставкою Укрпошти за адресою: 01054, м. Київ, вул. Ярославів Вал 21-Є, офіс 57 із зазначенням “На здобуття літературної премії ім. І. Корсака” або Новою поштою (Вознюк Юлія Олександрівна, +38(096) 96-69-419 (м. Київ,

відділення № 294). Електронні версії журі не розглядає. До конкурсу на здобуття премії не приймають творів, які видані менше ніж за 5 років до подачі на премію, були відзначені іншими преміями.

Видавництво “Ярославів Вал”

Коломийська історія Шерлока Гомса продовжилася в англomовному світі

Василь ГЛАГОЛЮК, голова Коломийського міськрайонного товариства “Просвіта”

В англomовному інтернет-журналі “Proceedings of the Pondicherry Lodge: Summer 2020” побачила світ “Коломийська історія Шерлока Гомса” Миколи Савчука.

Нагадаємо, що цю книжку коломийський автор, просвітянин і краєзнавець видав ще 2016 р. у місцевому видавництві “Вік” накладом 1000 примірників. Вона сподоба-

лася читачам та була удостоєна міської літературної премії ім. Тараса Мельничука.

А цьогоріч Анатолій Олійник переклав Савчуків детектив, а журнал “Proceedings of the Pondicherry Lodge” (“Записки Пондішеррі-Лодж”), яке видає Sherlock Holmes Society of India (Товариство Шерлока Гомса в Індії), опублікував. Його центр міститься у кількомільйонному м. Бенгалуру, штат Карнатака (Індія). Товариство існує від 2001 р. і є відомим у світі шанувальників великого лондонського детектива. Воно видавало спочатку паперовий, а віднедавна — лише електронний варіант

журналу. Тепер він виходить двічі на рік.

І ось у літньому номері “Proceedings of the Pondicherry Lodge” побачила світ англomовна версія повісті Миколи Савчука “Коломийська історія Шерлока Гомса” (Kolomyian History of Sherlock Holmes) з ілюстраціями коломийського художника Миколи Яцурака. Там також міститься коротка передмова редактора журналу, довідка про Миколу Савчука і його фото, обкладинка українського видання. Тепер і англomовний читач може ознайомитися з книжкою коломийського автора і навіть дізнатися, що на світі є таке місто Коломия.

Осип ЯКИМЧУК

Щойно почали загоюватися рани Другої світової війни, все голоснішим і тривожнішим ставав голос інтелектуалів. Вони били на сполох і переконували, що сотворена для духовності людина усе більше уподібнюється до хижої істоти, яка сповідує культ матеріалізму і сили. Такий шлях веде людську цивілізацію до катастрофи, а може, й до самознищення. У Церкві як самознищення, так і знищення інших вважається дуже важким гріхом. А точніше, ще недавно так вважалося. Коли на папському троні сів папа Франциск, то у трактуванні Католицькими цервами (їх чимало, а не лише латинський обряд, який зазвичай називаємо римо-католицьким) різних життєвських моментів з'явилися нові тенденції. Головна їхня суть — жодна людина на землі не має права судити, хто в Господніх очах є праведником, а хто ні. А коли хтось вважає, що може (не залюбки роблять служителі Російської церкви), то богохулить, що є переступом моральних норм. Себто гріхом.

У різних пророцтвах виразно говориться про попередження, що за гріхи світу людство каратиметься морями. Раніше я над тим не дуже замислювався. Тим паче, що часто доводилося чути думки: при нинішньому рівні медицини ніяка чума вже не можлива. Однак, коли з Китаю почали надходити перші вісті про нову недугу, я поринув у доступні мені пророцтва, починаючи від Об'явлення святого Івана Богослова (у перекладі Івана Огієнка). І хоч там згадується про кару мором за відступництво у житті від Божої правди, проте воно ніяк не припасовується до нинішніх подій. Це, так би мовити, універсальна констатація, яку можна віднести до кожної епідемії. Окрім, звісно, сталінських голодоморів, бо це був сатанинський злочини, вчинений людською рукою.

Ніякого натяку на нинішню біду я не знайшов і в передбаченнях польського монаха Чеслава Клімушка (помер в серпні 1980 р.). Мене привабили його передбачення, бо він говорив про потужну Українську державу. Ці слова — візії було сказано ще тоді, коли у Польщі обиватель сприймав увесь СРСР як Росію. І ніякої прямої згадки у візіях Клімушка про коронавірус не було!

Нині дослідники феномену цієї постаті “знаходять” натяки на нинішню біду. У публікаціях про візії цього монаха червоною проходить передбачення трагедії, яка чекає на Італію. Однак монах-травник пов'язує її з якимось загадковими солдатами з півдня. Ті, хто нині цитує візіонера Клімушка, кажуть, що були у нього візії чи то про згасання нинішньої цивілізації, чи про велику цивілізаційну кризу, пов'язану з якоюсь епідемією. Чи дійсно такі слова були сказані — не могу судити, бо не бачив опублікованих цитувань про це, а лише коментарі до його передбачень.

Чим довше людство не може дати ради з нинішнім вірусом, тим активніше “дослідники” знаходять передбачення нинішньої біди й у французького Нострадамуса, й у болгарської Ванги, і в

інших провидців чи осіб, яких такими вважають. Ці “новини” лише підсилювали відчуття паніки, хоч Церква дуже картає за поширення панічних настроїв. На час написання цих рядків дуже важко судити, чи вкидання подібних “пророцтв” є лише безвідповідальною забавою, чи свідомою провокацією — елементом інформаційної війни, стимульованої силами зла?

Хоч на тлі нинішньої світової недуги є багато емоцій, до яких “пришивають” містику, проте є кілька нюансів, які змушують глибоко задуматися. Історія Церкви — це не лише життя осіб, яких Церква вважає святими, не лише дати прийняття християнства тими чи іншими державами, не лише дати церковних розколів (а їх було чимало!) або уній. Історія Церкви — це також історія об'явлень святих. Найчастіше у цій історії говориться про об'яв-

пилися, візіонерки, як дорослі жінки, інколи давали коментарі та інтерв'ю, бо зацікавлення тим питанням було велике. Одна з тих візіонерок — Марія Долорес (так вона значиться в енциклопедії), яку в інтерв'ю називають Марі Льолі (нині вже покійна) часто спілкувалася з пресою. На основі її інтерв'ю для журналу “Garabandal Magazine” з 1982 року, автори матеріалів про об'явлення в Гарабандалі схиляють людину до думки, що Богородиця в 1960-х рр. попереджала про випробування народів усього світу нинішнім вірусом.

Інтерв'ю це увійшло до польськомовного перекладу книги іспанського священика Еусебіо Гарсія де Пескера (Eusebio García de Pesquera) “Гарабандал, події і дати. Чи дуже близький кінець часів?”. Ця праця вважається найґрунтовнішим дослідженням фактів об'явлень і попередження Бого-

начено, мені здавалося, що було це в усьому світі”.

— Якщо попередження ще не надходить, то це означає, що ситуація у світі ще не настільки ускладнилася? — було запитання.

— Богородиця казала, що час попередження прийде тоді, коли буде так начебто Церква зникла.

— Чи папа змушений буде тікати з Риму?

— З того, що мені було сказано, папа не зможе бути публічно в Римі. Він, як і усі інші священики, змушений буде ховатися. (...) У час попередження зупиняться літаки та стихнуть їхні двигуни. Матір Божя сказала, що все усяди на момент зупиниться. Люди роздумуватимуть і дивитимуться у свою душу (...) Час попередження буде часом великої тиші. Складалося враження, що навколо панувало порожнеча.

— Сім років тому (в 1975 р. — М.Л.), в інтерв'ю журналові “Ga-

Ця візіонерка твердила також, що їй було показано, що після папи Іоанна XXIII до “кінця часів” буде лише три папи. Насправді нинішній папа — Франциск, — є вже п'ятим главою Римо-католицької церкви після Іоанна XXIII, при якому почалися появи Матері Божої в Гарабандалі. Не виключено, що ця розбіжність між візією про трьох пап і реальністю, є причиною, що у справі цих об'явлень і досі немає, як сказано у вікіпедії, кінцевої позиції Церкви в особі Папи римського.

Хоч серед священиків, свідків подій, думки щодо об'явлень кардинально відрізняються. Одні доводили, що появи Богородиці і її послання були автентичними. Вони у своїх висновках спиралися на те, що у час екстазу, викликаного появою Богородиці, дівчата отримували дар левітації та дар прочитання стану чужих сердець. І це засвідчено багатьма особами, у тому й священиками, котрі були присутніми у момент появ Богородиці.

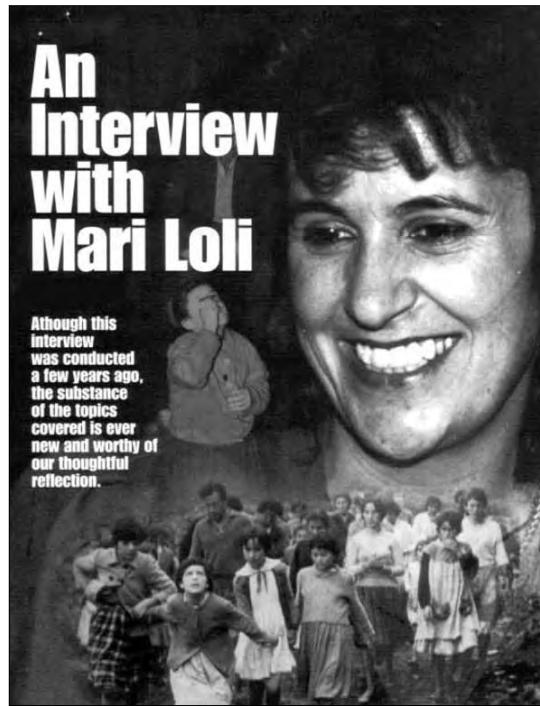
Противники автентичності її появ вважають, що розповіді дівчат-візіонерок були дуже невідрізними. Явище левітації вони хоч і не заперечують, проте шукають його джерела у парапсихології. Візії, отримані під час об'явлення Божої Матері, вони вважають формою спиритистичного сеансу. А всю цю історію — великою містифікацією демонів.

До категоричних противників автентичності появ в Гарабандалі належав польський священик-езуїт, довголітній керівник польської секції Радіо Ватикан, професор Юзеф Варшавський. З під його пера вийшла дискусійна книжка “Гарабандал — Боже об'явлення чи диявольські трюки?”. Прихильники автентичності появ кажуть, що головним аргументом несприйняття тих появ були різкі слова Богородиці про те, що багато священиків зблудило: “Ведуть вони свою паству дорогою блуду і тому за їх навернення треба молитися”. Звичайно, 12-річні дівчата не могли такого придумати. Нині яскравим прикладом дороги блуду є російська Церква, коли на тлі проповіді про скромність “святі отці” ведуть розкішне життя. Враховуючи, що у фатімських об'явленнях багато місця відводилося Росії, дуже тенденційними і самовпевненими були твердження, що слова претензії з приводу дій багатьох священиків не могли йти від Бога.

Звісно, прихильники автентичності гарабандальських об'явлень у коментарі до цитованого інтерв'ю Марі Льолі, який доступний на ЮТубі за адресою <https://www.youtube.com/watch?v=arawbgprjQg&app=desktop> наполягають, що всі візії з 1960-х рр. дуже точно відповідають тому, що нині відбувається у світі. У цитованій книжці отця Пескера про об'явлення в Гарабандалі сказано, що вони даються людям не як одкровення того, що буде, а як матеріал для роздумів над собою. Візії можуть і не збутися. Просто людям треба стати добрими й справедливими.

Стати добрим й справедливим — щире прагнення кожної врівноваженої людини! Але сили зла, застосовуючи різні принади, роблять усе, аби люди такими не ставали...

Слово про кінець часів Або чи людство було попереджено про нинішню біду?

лення Божої Матері. Серед них є визнані Церквою, такі як у Люрді чи в Фатімі. Проте є багато великих шахрайств на тему об'явлень. “Візіонери”-шахраї з часом, під тиском докорів сумління, самі зізнавалися у шахрайстві. Проте є випадки, щодо яких Церква тримає паузу, чекає на розвиток подій, зазначених в об'явленнях.

Як раз до цієї групи — поставлених на паузу — відноситься об'явлення в іспанському селі Гарабандал. Вони дуже співзвучні з реальними подіями у світі 2019–20 рр. І хоч владики, до юрисдикції якого входило місце тих об'явлень, не кваліфікував їх як надприродне явище, проте на рівні папи Римського досі немає офіційної позиції. Є лише негативна позиція одного з органів Апостольської столиці. У закордонній релігійній літературі він досі, по-старому, називається Святим Офіціумом, а офіційно, від 1965 року — це Конгрегація доктрини віри. Є вона спадкоємницею сумнозвісної Інквізиції — створеного в XVI ст. органу для боротьби з реформацією. Не заглиблюватимусь у давні діяння Інквізиції, бо і в новій історії, в XX ст., у релігійній літературі називаються повчальні випадки, як Конгрегація доктрини віри скасовувала рішення своєї попередниці — Святого Офіціуму. Тож питання об'явлень в Гарабандалі й досі залишається відкритим. Тим паче, що у порівнянні з об'явленнями у португальській Фатімі (на цій історії згодом детальніше зупинюся) чи у французькому Люрді, вони майже не відомі.

У невеликому селі Гарабандалі на північному Заході Іспанії у 1961 року чотирьом місцевим школяркам 11 і 12 років об'являвся спочатку Архангел Михаїл, а згодом Богородиця. Об'явлення тривали 4 роки. Коли вони при-

родили в Гарабандалі. Правда, слово “вірус” у тому попередженні не згадується. Богородиця, кажучи про попередження, просила світ, що погруз у гріхах схаменутися, покаятися, бо “чаша Божого гніву вже переповнена вщерть”! Відзначу, що згаданий у підзаголовку книги “кінець часів” не тлумачать як кінець світу, а як час початку великої переміни.

У цитованому інтерв'ю Марі Льолі пробувала описати почуте і побачене у візіях Богородиці. Головне у них — попередження, що світ змушений буде пройти велике випробування. Настануть часи, що Церква начебто зникне. Публічний вияв віри буде дуже складним. Проте докладно візіонерка не могла описати того, що під час візії чула від Богородиці, посилавшись на те, що деталі сказаного їй у дитинстві затерлися з часом, залишилися лише загальні образи.

Особа, як вела інтерв'ю прямо підштовхувала візіонерку до відповіді, що усе, почуте у візіях буде зумовлене поширенням комунізму у світі. В уяві інтерв'юєра лише комунізм може бути тою силою, яка спроможна довести до нібито зникнення Церкви. Візіонерка на ці інсинуації твердила, що Богородиця їй говорила не про комуністичні переслідування, а про щось інше, не до кінця зрозуміле сільському підлітку. Проте точно запам'ятала слова, що визнання віри люди змушені будуть здійснювати в укритті! На уточнююче запитання чи описані події стосуються лише Європи, чи й США, візіонерка відповіла: “Місця не виз-

rabandal Magazine”) ви сказали, що вже близько час попередження. Багато кому здається, що воно вже належить до минулого. А що ви нині про це скажете?

— У швидкоплинності часу момент попередження вже близько.

— Вам було відкрито час попередження. Чи Ви комусь, скажімо священикові, його назвали?

— З огляду на мої сумніви, я того часу нікому не назвала.

Інтерв'ю для журналу “Garabandal Magazine” з 1982 року закінчується запитанням: чи у час попередження між народами йтиме війна? Візіонерка на це питання не відповіла.

Інша з візіонерок (дівчата-односельці не були родичками) — Кончіта, — в пізніших інтерв'ю твердила, що їй було показано, що попередження торкнеться усіх людей, хоч би де вони перебували. Воно не буде довготривалим, проте викличе відчуття великої тривоги. Не лише віруючі люди, а й ті, хто досі жив без віри, змушені будуть переосмислити все дотеперішнє життя, подивитися у своє нутро. А поява якогось тривалого знаку в Гарабандалі, який Кончіта в інтерв'ю ще в 1970-х рр. назвала великим чудом, буде знаком переходу світу у нову духовну якість.

Василь МІСЕВИЧ,
Чернівецька обл.

Зозуле, зозулько, божественна дочко,
Ти знову сьогодні прийшла в мої сни.
Малюю твій голос на білім листочку,
На травах зелених пахкої весни.

Нічого не прошу у тебе я нині,
Господь береже дні і ночі мої.
Накуй щастя-долі ти неньці-Вкраїні,
А я помолюся за діток твоїх.

Маленька ручка... В пальчиках — свіча.
В горі капличка — шлях долати важко.
Дівчатко йшло. Загаялось дівча,
Бо на шляху обідала мурашка.

Біленька льоля — золотилось шитво.
І сум, і радість в голубих очах.
Дівча казало пошепки молитву.
Це бачив Бог. Поцілував дівча.

Краєвид малий, неначе клітка,
І дороги дзвонять, аж гудуть.
Можу заховатися за квітку
Серед квітня в білому саду.

Можу налітатися високо,
Де раюють вишні молоді,
І на бучку пташка синьоока
Вигріває діток у гнізді.

Можу обійти стежки столітні,
Що блистять і сяють, наче креш...
Хочеш віднайти мене у квітні?
Пошукай, їй-богу не знайдеш.

Ріка і гай. Мурашки у траві.
І скапує роса з небес потрошки.
А вітер — що? Лиш народився він,
Тримається рукою за волошки.

Стежина й даль. На стежці міні-хлопчик.
Дзвенить повітря і дзвенять мости.
Вітрець змужнів, траву шовкову топче
Й хлопчині чеше чубчик золотий.
Оба такі, як перший цвіт барвінку.
Їм щедро стелить сонце промінці.
Ідуть собі. Як друзі, йдуть в обнімку,
І по волошці в кожного в руці.

Накуй щастя-долі

Запахло вереснем і кропом.
Спресався час. Короткі дні.
Біжать дощі. Дощі — галопом,
Неначе о-
ле-
ні.
Димлять вершини вогко гнотом.
Дерева мокнуть край ріки.
І горобці на нитці-дроті
Висять, як гу-

дзи-
ки.
Шумить — гуде. Всі ловлять звуки
Антени-чаплі на даху.
Сіріє даль, луги і луки
Від вітра по-
ди-
ху.
Запахло вереснем. Не роси-
Вода висока, аж гірка.
А в серці так щемить ця осінь,
Мов крик жу-
рав-
лика.

В мужчин турбот, як листя на барвінку.
Така тривожна і крута пора.
А тут Господь ще виліпив нам жінку,
Та ще (о Боже!) з нашого ребра.
Трудився в поті. Не купавсь у славі.
Безсонні ночі й труднощі зборов.
Таку красиву виліпив, як сам він.
На наші муки?
Ревнощі?
Любов?

Життя і білим, й чорним оповито.
Було душі, як птицям у сльоту.
А все одно так хочеться любити
Тебе, як зірку, світлу і святу.
Нема струни — і скрипка не грає.
Немає сонця — бліднуть небеса.
А я молюсь, що ти мене кохаєш.
За що — питають? Я не знаю й сам.

Коли ідеш — пливеш мені здається.
І вже цвіте, і вже сміється вись,
І у прохожих світяться обличчя...
А, може, правий був Господь колись?

Доля Р.Г.
Вже промчали літа, наче потяг,
Їх не спинять ні мури, ні гать.
Все гадалось: хай завтра...
хай потім.
Озираюлась — уже тридцять п'ять.
Будні йшли і котилися валом,
І не раз осипались плоди.
Чи кохала?
Аякже, бувало,
Та розвіялось з часом, як дим.
Вибирала, звичайно, найкращих,
Хоч не вийшло, не склалось таки.
Бо траплялись лише непутящі:
Як не бабники, то пияки.
В'ється вогник, потріскує в грубі.
Поруч — Мурчик. Маленький, мов гном.
Поцілуєш його в теплі губи,

Замуркоче і крутить хвостом.
Потім сядеш за столик.
На розі.
Вип'єш чарку, і другу, вина.
За любов, яка вічно в дорозі...
А, можливо, ще прийде вона?
Щастя є. Щастя буде,
я знаю,
Тільки б ключик до нього знайти.
Може, разом подумаєм, Раю?
А що віршем тривожу, прости.

Уже мовчало небо...
груші...
сливи...
І промінь сонця на узгір'ях гас.
А світ стояв,
як мельник,
в білім мливі,
Шукав когось.
Мене, а може, вас...
Ніхто не знав, де корінь наш, початок,
Де літо, осінь,
гори і орли.
Не бачив вітер ні плаїв,
ні кладок,
І коні в трави травами
брели.
Була пора вечірня.
Дихав обрій,
Стелив шляхам під ноги рушники.
І ниви йшли,
І гай за гаєм горбивсь,
І сипав листя, наче мідяки.
Беріть мене — свою любов і муку.
До ниточки...
мізинчика...
до сліз.
Поцілувала ніч мене у руку,
І десь скрипів... скрипів Чумацький Віз.

Пісня
Осідають тумани
На луги, на діброви,
Листопадиться осінь
вереснево в гаях.
Намалюй мені маму,
Як зорю вечорову,
Намалюй мені маму
Й сірий крик журавля.

Бо йому відлітати
Завтра досвітком в ірій...
Лиш луною смереки
На зорі проячать.
Намалюй мені маму
При доріженьці сірій
І її тополину,
Голубину печаль.

Будуть знову Карпати
Виглядати у гості,
Буде знову розлука
Полиново-гірка.
Намалюй мені маму
На калиновім мості,
Де зозуляться зорі
У зіницях ставка.

Осідають тумани
Тополиним зітханням,
На вітрах сизокрилих
Журавлинить земля.
Намалюй мені маму,
Її вічне чекання,
Що терпке і солоне,
Наче крик журавля.

Земля...
околиця...
село.
Ми не чужі у ріднім домі.
Знайди себе у цім огромі —
Звіздою, пташкою, стеблом.

Карпати...
річечка...
весло.
А там — планет високе гроно.
Знайди себе у цім огромі —
Звіздою, пташкою, стеблом.

Гуде, двигтить весняним громом,
На денці серця залягло.
Напій рососою джерело,
Зігрій когось у власнім домі.

Знайди себе у цім огромі.

Свій слід не зітри.
І крила доріг, і ці ранні сади
заколисують днина.
І верби плакучі над ставом
розвішують вітами
шовк.
Всі хочуть рости, зацвітати,
і просить пожити
ще глина,
що липне в негоду до ніг,
наче грубий і в'язливий шов.
Свій слід не зітри. Будуть там
ночувати
дерева й зозулі,
І коник залізним копитом
шукати прудке
джерело.
На біле обійстя під ранок
злетяться літа
промайнулі,
Розкриють обійми до сонця
співучі дороги
й весло.
Свій слід не зітри.
Побратимів покличе
він завтра у гості
І доли і води,
й найвищу в Карпатах
кичеру — гору.
Постій з голубами притихло
на ріднім
калиновім мості,
Витрушуй із серця поволі
вчорашні
тривоги й журу.

Тарас Шевченко: «Ця книга поповнила сучасну історичну літературу»

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

“Такої розумної книги, такого чистого нашого слова я ще не читав”

Це — захоплений відзив Шевченка на впорядковану П. О. Кулішем книгу “Записки о Южной Руси”. Двотомний збірник фольклорних творів та історичних документів під такою назвою Пантелеймон Олександрович видав у 1856—1857 рр. у Петербурзі. В Щоденнику Тарас Григорович зафіксував 17 червня 1857 р.: “Вдячний я йому за “Записки о Южной Руси”. Йшлося про перший том (1856), який поет отримав від П. О. Куліша на заслання навесні 1857 р. Уже 22 квітня Тарас Григорович писав у листі до Я. Г. Кухаренка: “Прислав мені із Пітера курінний Панько Куліш книгу своєї роботи, названу “Записки о Южной Руси”, писану нашим языком. Не знаю, чи дійшла до Чорномор’я ся дуже розумна і щира книга. Якщо не дійшла, то випиши! не будеш кається (Я. Г. Кухаренко в серпні 1857 р. відповів: “На “Записки южноруські” я послав гроші в Пітер”. — В. М.). Такої доброї книги на нашому языку ще не було друковано. Тут живо вилитий і кобзар, і гетьман, і запорожець, і гайдамака, і вся старожитна наша Україна як на лоні показана”. Того ж дня в листі до А. М. Маркевича Шевченко зізнався: “...Такої книги, як “Записки о Южной Руси” я ще зроду не читав. Та й не було ще такого добра в руській літературі. Спасибі йому, він мене неначе на крилах переніс в нашу Україну і посадив меж старими сліпими товаришами-кобзарями”. І ще того дня — в листі до свого друга М. М. Лазаревського: “Як побачиш Куліша, поцілуй його за книги, що він мені подарував, а особливо за “Записки о Южной Руси”. Такої розумної книги, такого чистого нашого слова я ще не читав”. Двадцятого травня в листі до того ж М. М. Лазаревського Шевченко знову торкається цієї праці: “...А за “Записки о Южной Руси” подякуй його ще раз од мене. Не тепер, а коли-небудь іноді я думаю ударту критику на сию воистинно драгоценную книгу”². В цих словах — бажання поета висловитися у прозі на теми драматичної української історії. Втім, Шевченко був реалістом: “Але то ще тільки думаю, а там Бог його знає, як воно буде”. В той час Тарас Григорович жив у стані постійного захоплення книгою. П’ятого червня знову писав Я. Г. Кухаренку: “Думаю я тобі послати свій екземпляр “Записки о Южной Руси”, але і сам ще добре не начитався тих записок. Дуже добра книга”.

Неважко перекоонатися, що захоплено-емоційна, навіть екзальтована оцінка Шевченком книги передусім зумовлена тугою за Батьківщиною та широким використанням П. О. Кулішем любих поетовому серцю історичних переказів, народних дум і пісень, які й допомогли Шевченкові “на крилах перенестись в Україну”.

Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
От де, люде, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Цікаво, що М. І. Костомаров, як учений, спокійно назвав книгу П. О. Куліша в переліку майже сотні джерел, використаних ним для написання “Богдана Хмельницького”, правда, серед тих, “які хоч і дуже важливі, але вимагають суворої і обережної критики”. Втім, і Шевченко, щиро

Продовжуємо проєкт “Подробиці Шевченкового життя”, вмотивований глибоким усвідомленням поетових слів із автобіографічного “Листа Т. Г. Шевченка до редактора “Народного чтения” (лютий 1860 р.):

“Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу входити у всі її подробиці”.

Автор проєкту Володимир Мельниченко розкриває поетів інтерес до літератури з історії України, розповідає про його сприйняття прочитаних книг. Автор наголошує, що Шевченкове осмислення історії, переплавлене в поетичні твори, мало незмірно більший вплив на читачів, аніж будь-які наукові праці.

захоплюючись, тверезо зауважив найголовніше: “Куліш тут свого нічого не додав, а тільки записав те, що чув од сліпих кобзарів, а тим самим і книга його вийшла добра, щира і розумна”.

Коли вийшов другий том, Шевченко відзначив це в Щоденнику 15 жовтня 1857 р., а в листі до М. М. Лазаревського від 18-19 жовтня 1857 р. просив передати П. О. Кулішеві прохання надіслати йому обидва томи “Записок о Южной Руси”³. Цікаве Шевченкове звернення до безпосередньо Кулішевого тексту, що стосувалося епілогу до книги. В ньому П. О. Куліш, не називаючи імені Шевченка, схаактеризував його так: “Величайший талант южно-русской литературы, певец людских неправд и собственных горячих слез”. У розвиток цієї тези П. О. Куліш писав: “...В языке малороссийском он образовал, или, лучше сказать, отыскал формы, которых до него никто и не предчувствовал, а из местных явлений жизни создал целый мир новой, никем до него не осознанной поэзии. В его стихах язык наш сделал тот великий шаг, который делается только совокупными усилиями целого народа в течение долгого времени, или волшебным могуществом гения, заключающего в своей единице всю врожденную художественность родного племени”.

У Щоденнику стурбований Шевченко записав 26 жовтня 1857 р.: “Чи не з дружби це?” В листі до П. О. Куліша від 4—5 грудня 1857 р. він висловився повніше: “Розумний, дуже розумний і сердечний епілог вийшов; тільки ти дуже вже, аж надто дуже, підпустив мені пахучого курева; так дуже, що я трохи не вчадів”.

Захоплено зустрів Шевченко і окреме видання українською мовою Кулішевої книги: “Чорна рада, хроніка 1663 р.” (СПб., 1857). У перекладі російською мовою Шевченко раніше читав “Чорну раду” в журналі “Русская беседа”, про що згадав у Щоденнику 26 жовтня. В листі до Куліша від 4—5 грудня 1857 р. Тарас Григорович писав: “Спасибі тобі, Богу милый друже мій великий, за твої дуже добрі подарунки, і особливо, спасибі тобі за “Чорну раду”. Я вже її двічі прочитав, читаю і третій раз, і все-таки не скажу більш нічого, як спасибі. Добре, дуже добре ти зробив, що надрукував “Чорну раду” по-нашому. Я її прочитав і в “Руській бесіді”, і там вона добра, але по-нашому краще”. Між іншим, у цьому записі знову-таки втілюлася широка й добра Шевченкова душа, здатна радіти успіхам своїх друзів і щиро винагороджувати їх своїм ширим словом.

“Лежав і читав “Богдана Хмельницького” Костомарова”

Йшлося про монографію М. І. Костомарова “Богдан Хмельницький и возвращение Южной Руси к России”, що була надрукована в 1857 р. в “Отечественных записках” (№ 1—8), і саме в журналі читав її Шевченко⁴. Окремим виданням книга вийшла у 1859 р.

Нагадаю, що книгу читав поет, який ще у 1843 р. написав “Розриту могилу”, уперше висловивши історичний докір гетьману⁵ від імені матері-України за підписання ним у 1654 р. у Переяславі акту приєднання України до Московської держави:

Ой Богдане!
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір,
На свою Вкраїну,
Що, колиючи, співала
Про свою долю,
Що, співаючи, ридала,
Виглядала волю.
Ой Богдане, Богданочку,
Якби була знала,
Уколиці б задумала,
Під серцем приспала.

Так само у “Великому льосі” (1845) Шевченко розкрив історичну помилку Богдана Хмельницького в його орієнтації на Московщину. Разом із тим, в містерії Хмельниччина постає першоосновою Гетьманщини, а сам гетьман — творцем цієї держави.

Поет пройшов свій власний шлях осмислення Богдана Хмельницького, зокрема, в контексті кінцевих результатів Переяславської угоди 1654 р., і, страждаючи за поневолену Росією Україну, жорстко заявив у самому Переяславі 18 серпня 1859 р. у вірші “Якби-то ти, Богдане п’яний...”:

Амінь тобі, великий муже!
Великий, славний! та не дуже...
Якби ти на світ не родивсь
Або в колиці це упивсь...
То не купав би я в калюжі
Тебе преславного. Амінь.

П. Куліш. Портрет Т. Шевченка. 1844 р.

У цьому контексті нагадаю узагальнюючу думку О. С. Забужко про те, що “чого як чого, а браку факхової ґрунтовності в підході до історичних подій Шевченкові закидати не доводиться”. Втім, було б нерозумно не враховувати наукові праці — давніші й сучасні, — в яких акумульовано важливі висновки про те, що “для історичних поезій Шевченка (як і для Гоголевої повісті “Тарас Бульба”) органічним є народнопоетичний історизм...”⁶. Відомий вчений Є. К. Нахлік аргументує, що для Шевченка, як і романтиків 1830—1850-х рр., безумовною “думою правди”, “козацькою славою” є те, “Що про Україну / Сліпий старець, сумуючи, / Співає під тином” (“Гайдамаки”). Так! Шевченко назавжди заявив, що “не одиуравсь того слова...” Кобзаревго. На заслання у вірші “Буває, в неволі іноді згадаю...” (1850) поет вустами загиб-

лого “сивоусого козака”, який начебто наснився йому малому, повторив це своє переконання у правдивості кобзарських співів:

І про могили, і про нас
З старцями Божими по селах
Правдива дума невесела
Меж людьми ходить...

Втім, на думку вченого, Шевченкова “нестримна поетична фантазія випереджала набуття історичних знань, компенсуючи брак відомостей художнім домислом та авторськими рефлексіями. Історичні прогалини в Шевченкових творах зумовлені не так недостатністю тодішньої історичної науки, як специфікою його творчого мислення”⁷.

Загалом, позиція Є. К. Нахліка стисло зібрана в таких рядках:

“Ретельне наукове пізнання вітчизняної та вселюдської історії, її раціональне філософське осмислення ставали б на заваді його міфотворчості, обривали б крила його поетичній уяві. Шевченко спішив висвітлити історичні явища у злободенному ракурсі, з власними оцінками, передати певні психоемоційні враження од давніх подій, сугестивувати читачам суспільно-перетворювальний тип мислення і поведінки... Не ставлячи перед собою завдання науково осмислити ні вітчизняну, ні всесвітню історію, Шевченко затято тримався національних, антиімперських, антицарських, антикріпосницьких і демократичних переконань своєї молодості, які протягом усієї творчості домінували в його екскурсах в українську, слов’янську, біблійну, античну та західну історію”⁸.

Знати про таке трактування Шевченкової “затятості” треба. Пам’ятаючи втім, що в українській мові слово “затятий” означає: стійкий, непохитний, який виражає найвищий ступінь ознаки, вияву чого-небудь. Одним словом, і в цьому випадку Шевченко був затятий, як і весь український народ. Обов’язково також пам’ятаймо, що Шевченкове осмислення історії України, переплавлене в поетичні твори, мало незмірно більший вплив на читачів, аніж будь-які наукові праці. З цього приводу цікаво звернутися до спогадів М. М. Білозерського, в яких він розповідав про перше поетове прочитання своїм знайомим і друзям послання “І мертвим, і живим, і ненарождненим землякам моїм...” на літературному вечорі у В. В. Тарновського: “Василь Васильович Тарновський — батько (пом. 1865 р.) розповідав мені, що в нього в 40-х роках у Києві бували літературні вечори, які відвідували М. І. Костомаров, Василь Михайлович Білозерський та інші друзі і знайомі Тарновського, серед них був і Шевченко. Одного разу прийшов він і прочитав шойно написане ним відома “Послання до земляків”. Загальний зміст цього твору й особливо ті місця, де говориться про козацьких гетьманів, яких Шевченко перший зрозумів і виставив їх у справжньому вигляді, справили на всіх присутніх приголомшуюче враження: з цього моменту схилиння перед ясновельможними і уявлення про них як про героїв-лицарів припинилися... Слово Шевченка скинуло їх з п’єдесталів і поставило на належні місця”⁹.

“Сердечно вдячний Осипу Максимовичу за його безцінний подарунок”

Десятого грудня 1857 р., знаходячись у Нижньому Новгороді, Шевченко записав у Щоденнику, що новий знайомий, фольклорист, етнограф, педагог В. Г. Варенцов привіз із Москви від О. М. Бодяньського його книгу “О времени происхождения славянских писмен”: “Сердечно вдячний Осипу Максимовичу за його безцінний подарунок. Ця книга дивовижно як поповнила сучасну нашу історичну літературу”.

Монографія О. М. Бодяньського “О времени происхождения славянских писмен” видана в Москві 1855 р. Шевченко високо й щедро оцінив її, тим більше, що йшлося про публікацію окремим виданням докторської дисертації вченого, в яко-

го подібної фундаментальної праці більше не було. Нагадаю, що ця книга О. М. Бодяньського була у власній бібліотеці Шевченка.

Між іншим, український поет дуже тонко відчув те, що говорили відомі славісти про цю книгу, а саме: “Заголовок її далеко не виражає всього багатства змісту: це величезний збірник усякого роду історико-літературних і палеографічних заміток і досліджень з різних питань...”¹⁰ Більше того, Шевченко сприйняв монографію О. М. Бодяньського як явище “історичної літератури”. Справді, найперше вчений був істориком. Втім, нагадаю, що наприкінці 1854 р. О. М. Бодяньського обрали членом-кореспондентом Петербурзької академії наук в галузі “російської мови і словесності”¹¹. Цей історичний факт не привертав належної уваги, тоді як серед близьких поетових знайомих Осип Максимович був єдиним, кого удостоїли високого наукового звання ще за життя Шевченка. М. О. Максимович став членом-кореспондентом у 1871 р. Знайомство і дружба з О. М. Бодяньським дали змогу Шевченкові співвідносити свою творчість з яскравою особистістю, в чому він постійно мав потребу. Тарас Григорович у березні 1858 р. записав у Щоденнику про потребу “докладно прочитати” з кимось свої поезії за цілий рік, утім, зауважив, що О. М. Бодяньський благоговіє перед його віршами. Зате з інтелектуалом-професором Шевченко проходив університети, буквально всотував нові знання, випробовував свої проекти, ідеї і т. ін. О. М. Бодяньський був для Тараса Григоровича допитливим істориком із “запорозькою душею”, котрий ґрунтовно розглядав українознавчі теми, глибоко занурюючись в історичні документи.

Мені дуже подобається початок першої наукової праці ще молодого вченого:

“У житті народів, як і людини, бувають події, згадка про які кожного разу занурює мислячі уми в мимовільні думи. Особливо це стосується річниць їхніх, коли вони, так би мовити, самі напрошуються. Тут, іноді, доводиться роздуматися і найбільш неповороткій, найбільш неуважній голові”.

Знайомство з книгою О. М. Бодяньського “О времени происхождения славянских писмен” ніби завершило цілий період вивчення Шевченком українських літописів і спеціальних праць з історії України. Саме 22 вересня 1857 р., читаючи книгу М. І. Костомарова про Богдана Хмельницького, Шевченко виснував у Щоденнику, що “історична література сильно просунулася вперед упродовж останнього десятиліття”.

Свого часу, працюючи над “Гайдамаками”, поет зауважував, що “надрукованого і критикованого нічого не читав. бо, здається, і нема нічого”. Йому було дуже складно, адже розрізнені публікації не відповідали Шевченковим уявленням про справді масштабну працю з історії України, зокрема Коліївщини, тому він заявляв, що веде свою поетичну розповідь “без книжної справи”. Зате важливим джерелом народної оцінки цих подій були для Шевченка перекази, в тому числі й розповіді рідного діда І. Швеця: “Спасибі, дідусю, що ти заховав / В голові столітній ту славу козачу: / Я її онука тепер розказав”. Висока поетова повага до народної пам’яті про славне минуле передана в передмові до нездійсненого видання “Кобзаря” (1847): “...Прочитайте ви думи, пісні, послушайте, як вони співають, як вони говорять меж собою шапок не скидаючи, або на дружньому бенкеті як вони згадують старовину і як вони плачуть, неначе справді в турецькій неволі або у польського магнатства кайдани волочать...”

У Шевченкових “Гайдамаках” сказано, що до поетової хатини прийшли пишними рядами отамани, сотники з панами і гетьмани — всі в золоті: “Прийшли, сіли коло мене, / І про Україну / Розмовляють, розказують...” А в Епілозі до поеми Шевченко написав:

Вибачайте, люде добрі,
Що козацьку славу
Так навмання розказую,
Без книжної справи.

.....
Та хоч крізь сон подивлюся
На ту Україну,
Де ходили гайдамаки
З святими ножами...

А ще залишив українцям історичну пересторогу щодо результатів усіх майбутніх революцій і майданів:

Посіяли гайдамаки
В Україні жито,
Та не вони його жали,
Що мусим робити?
Нема правди, не виросла;
Кривда повиває...

Звучить, як сьогодні написане...

“Тяжко мені стало, так, мов я читаю історію України”

Через півтора десятиліття після написання “Гайдамаків” Шевченко вже інакше оцінював стан історичних досліджень — “книжкової справи” в Україні.

Значною мірою це було зумовлено тим, що на заслання поетом осмислено наукові праці та літописи, надіслані О. М. Бодяньським. В описі особистої бібліотеки Шевченка є такі видання, що надійшли від О. М. Бодяньського: *Летописное повествование о Малой России Ригельмана* (М., 1847); *Летопись Самовидца* (М., 1846); *Описание о казацком малороссийском народе и о военных его делах, Симоновского* (М., 1847); *Исторические сочинения о Малороссии и малороссиянах, Миллера* (М., 1846); *История Русов или Малой России, Георгия Конисского* (М., 1846). У листі з Новопетровського укріплення від 1 листопада 1854 р. Шевченко широко дякував О. М. Бодяньському: “Спасибі тобі ще раз за літописи, я їх уже напам’ять читаю. Оживає моя мала душа, читаючи їх! Спасибі тобі!”

Знайомився Шевченко з новими працями з “історичної літератури”, про які вже йшлося. Цікавився він і доступними йому працями російських істориків, скажімо, С. М. Соловйова. Шевченків лист до М. М. Лазаревського від 8 грудня 1856 р. свідчить, що він читав працю С. М. Соловйова “Очерк истории Малороссии до подчинения ее царю Алексею Михайловичу”, опубліковану в “Отечественных записках” в 1848—1849 рр. (збереглася в особистій бібліотеці поета).

Отже, в неволі й по дорозі з заслання Шевченко чимало прочитав із історії України, а ще більше хотів знати і прочитати. Певно, що його критичне сприйняття офіційного імперського погляду на історію України загострилося. Маємо тому яскраве підтвердження. У статті журналіста Г. П. Дем’янова “Т. Г. Шевченко у Нижньому Новгороді (1857—1858)”, опублікованій в 1893 р. за спогадами очевидця К. А. Шрейдерса, є дуже цікавий сюжет про знайомство поета з відомим письменником-нижньоновгородцем П. І. Мельниковим-Печерським. Той почав розповідати в колі слухачів про історію свого краю. Шевченко слухав уважно. Проте невдовзі...

“Нарешті від історії Росії він перейшов до історії Малоросії. Не зустрічаючи ніяких заперечень, Мельников і далі вів розмову один. Нарешті, помітивши допитливий погляд Шевченка, він раптом зупинився, ніби обірвав, і запитально подивився на нього.

— Що ж ти, Павло Іванович, далі не брешеш?¹² — запитав Шевченко Мельникова, — ти вже насрав три короба, сери... і четвертий...”

Затим поет спокійно і методично пояснив оратору, що він мовчав доти, доки той не торкнувся історії Малоросії, яку він, Шевченко, знає як свої п’ять пальців”.

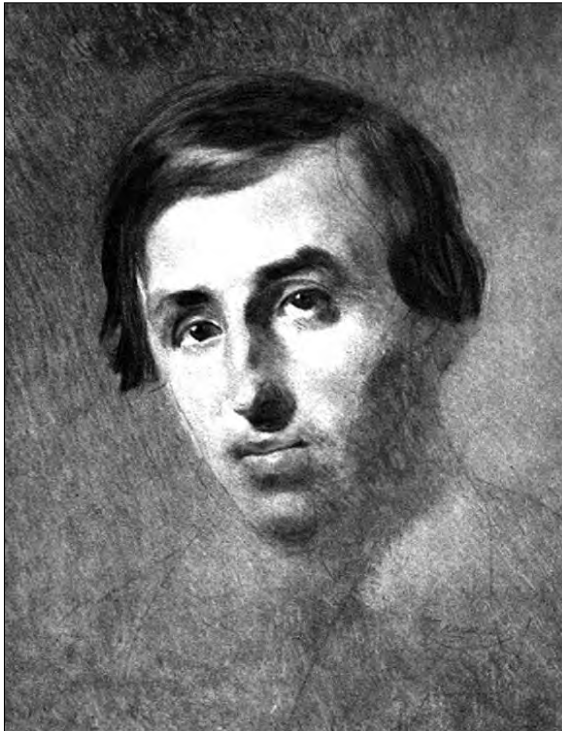
Викидаючи зі спогадів неприємні слова Шевченка, фактично солідаризуючись з одним із його нинішніх огудників, який стосовно них писав, що він нібито не уявляє собі ситуації, за якої, перебуваючи в цьому поважному товаристві, “відомий письменник, випускник елітного столичного вузу — Імператорської Академії мистецтв, дозволив би собі поводитись таким чином”. А я не уявляю собі ситуації, за якої сучасний претендент на шевченкознавця так однозначно байдуже ставиться до поетового болю за славу й нещасну історію України, болю, всотаного з молоком матері, на генному рівні, як імперський аристократизм тих російських інтелектуалів, з якими Шевченко

рішуче розходився в історичних поглядах.

Тяжко, тяжко мені стало,
Так, мов я читаю
Історію України.

Поетове сприйняття минувшини оголеними нервами було чужим освіченим росіянам, у тому числі П. І. Мельникову-Печерському, а Шевченко таки не міг допустити, що хтось “історію нашу нам розкаже”. З цитованих спогадів Г. П. Дем’янова добре видно, що російський письменник, на думку Шевченка, відверто брехав, і я вірю Кобзареві, а не нинішнім його хулителям. Адже вони, навчаючи генія вишуканому поводженню, досі не здатні почути поетове “дружнє посланіє”, звернуте й до них — “ненарождених” українців:

Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову

Т. Шевченко. Портрет П. Куліша. 1844 р.

Ту ю славу. Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть... та й спитайте
Тойді себе: що ми?..
Чий сини? яких батьків?
Ким? за що закуті?..

На ці питання, життєво важливі для ствердження національної самосвідомості українців, відповів М. С. Грушевський. У цьому найперше вбачаю генетичний зв’язок між двома великими українцями. Поетично осмислюючи рідну історію без опертя на фундаментальну історію України, Шевченко ніби пророчив появу вичерпної наукової праці М. С. Грушевського та її величезне значення для самопізнання й самоідентифікації українського народу.

Шевченко — це код нації, в його поезії закладено генетичні основи української духовності, а М. С. Грушевський обґрунтував право українців на самостійне державне існування, слідом за Шевченком духовно консолідував український народ, виконував історичну місію націєтворця. Вони навчили українців, кажучи поетичними рядками В. С. Стуса, “не рюмсати на поріддя, коли твій гайдамацький рід ріжуть ливнами на обіддя кілька сот божевільних ліг”.

Наївно заперечувати, що Шевченко по-можливості стежив за розвитком сучасних йому наукових досліджень з історії України, осмислював нові знання, робив аналітичні висновки. Сучасні дослідники звертають увагу на те, що Шевченкові погляди на історію України корелюються з його баченням історії інших країн, демонструючи рідкісну цілісність світогляду в його історіософській складовій¹³. Вражає сформульована Шевченком методологічно важлива вимога про роль історичної науки в розвіюванні фіміамів, якими обкурени порфірородні кумири. Шевченко залишив нащадкам й іншу основоположну тезу про поетичний та науковий труд, яку варто добре пам’ятати найперше нинішнім його хулителям: “Щоб знать людей, то треба пожити з ними. А щоб їх спусувать, то треба самому стать чоловіком,

а не марнотрателем чорнила і паперу. Отойді пишть і друкуйте, і труд ваш буде трудом чесним”.

Це — максима, якої Шевченко справді затято тримався з молодості протягом усього життя, заповівши її нам, як етичний імператив.

¹ Того дня Шевченко писав Я. Г. Кухаренку: “Послав би тобі, друже мій єдиний, свій екземпляр, але я ще сам добре не начитався...”

² В Щоденнику Шевченко буквально називає Кулішевий твір “алмазною книгою”. Такий епітет поет вживав для справді високої оцінки літературного твору. Скажімо, в квітні 1858 р. дякував І. С. Аксакову “за его алмазное стихотворение”. Щодо можливої критики Кулішевої книги, то Шевченко лише “дерзнул было делать замечания...”, але не зробив цього. Тоді як П. О. Куліша ніколи не мучили подібні сумніви чи рефлексії. Він усе життя повчав і напучував геніального друга.

³ В Щоденнику Шевченко записав 10 листопада 1857 р., що “отримав від Куліша...” “Записки о Южной Руси”, два тома...”

⁴ То було 22 вересня 1857 р., а наступного дня Шевченко знову записав у Щоденнику: “Погода постійно скверна. Я постійно лежу і читаю Зіновія Богдана”. Про цю Шевченкову звичку згадував О. С. Афанасьєв-Чужбинський, який розповідав, як 1846 р. у Києві в дощові дні поет “не підводився з ліжка і читав або нові журнали, або потрібні історичні твори, діставати які було моїм обов’язком”. Отже, можна говорити про системний, по можливості, підхід Шевченка до знайомства з історичною літературою.

⁵ Шевченко називав його в Щоденнику “геніальним бунтівником”. У В. І. Даля це слово знаходиться в такому синонімічному ряду: “Инсургент, повстанец (польск.), восстанец, бунтовщик, возмутитель, мятежник, крамольник, восставший против правительства”. Втім, у Шевченка трактування Богдана Хмельницького виходить за ці межі.

⁶ Нахлік Є. К. “І мертвим, і живим, і ненарожденим” і самому собі: Шевченкове ословлення минулого, сучасного й майбутнього та власної екзистенції. — Львів, 2014. — С. 28.

⁷ Нагадаю, що навіть наприкінці Шевченкового століття М. С. Грушевський писав у “Передмові до першого видання” своєї капітальної праці “Історія України-Руси”: “Досі ми не маємо науково зробленої історії українсько-руського народу, що обіймала б весь час його історичного існування”. М. С. Грушевський зазначав, що в українській історіографії не бракувало талановитих, енергійних дослідників, прив’язаних до минувшини свого народу чи до певних моментів історії України. Вони “інтенсивно працювали над її історією й дуже багато зробили для зрозуміння певних сторін чи періодів її історичного життя”. В цьому контексті М. С. Грушевський, зокрема, називав прізвиська Шевченкових знайомих, українських істориків М. І. Костомарова та О. М. Лазаревського. Проте в цих дослідженнях “зіставилися прогалини, через які й сміливіші дослідники не відважилися перекинути мостів, а через се й зрозуміння історичного розвою не могло бути”.

⁸ Нахлік Є. К. “І мертвим, і живим, і ненарожденим” і самому собі... — С. 29, 30.

⁹ Спогади про Тараса Шевченка. — К.: Дніпро, 1982. — С. 163.

¹⁰ Передаючи свою книгу, професор записав у себе скрупульозно: “О времени происхождения славянских писмен”, — Т. Г. Шевченку, в Нижнем через Варенцова”.

¹¹ Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, ф. 99, спр. 20, арк. 128.

¹² Як згадувала К. Ф. Толстая (Юнге) міг сказати навіть М. І. Костомарову: “Да брешеш! Да Господи мій милий, будь - ласкав, скажи мені...”

¹³ Яременко В. І. Світова історія у творчій спадщині Тараса Шевченка: спроба історіософського прочитання // Український історичний журнал. 2007. № 5. — С. 185.

— *Яким був Ваш шлях до проведення цієї виставки?*

— Активні театральні художники рідко виставляють свої живописні роботи, тому що в них кожна театральна прем'єра — як нова виставка.

Коли два роки тому я писала портрет Олександра Вольного, він сказав, що у мене вже багато робіт, тож час робити персональну виставку, до цього часто виставлялася у Центральному будинку художника НСХУ. Але там представляла на всеукраїнських виставках по одній роботі. А персональна виставка — це звіт, це свято душі для художника. Як кажуть митці, він “роздягається догола”, показує все сокровенне, що стоїть у нього в майстерні.

Але в галереях високі ціни. Саме тому не всі художники роблять персональні виставки. Майже нереально зробити виставку у галереї НСХУ “Митець” на вулиці Великій Васильківській, бо там свої черги доводиться чекати не один рік. А цього разу мені замовили портрет з умовою, що за отримані за роботу гроші зроблю персональну виставку.

Вибір припав на Музей міста Києва. Це дуже престижна галерея у центрі міста, яку відвідують всі художники. До того ж музей розташований поруч з театром, де я працюю. Наталія Костилева зголосилася бути куратором виставки, також вона взяла на себе всі організаційні питання. Директор Музею Тетяна Костенко призначила виставку на 11 — 23 березня. А 11 березня — мій день народження. Я навіть не мріяла про такий подарунок для себе у цей день.

— *Хто з художників мав вплив на Ваше формування як митця?*

— Я тільки навчилася розмовляти, а вже малювала і ліпила. Дуже подобався журнал “Огонёк”. Там була рубрика про мистецтво, в якій завжди розміщували репродукції картин. Я збирала ці картинки.

Мені подобаються всі художники. Адже художник не займає чийогось місця, він єдиний. Крім живопису художник має знати поезію, відвідувати музеї, багато читати. Має як губка ввібрати в себе всю красу, що була до нього.

З раннього дитинства полюбила творчість Веласкеса. Він був для мене богом у живописі. Його роботи зроблено з надзвичайною майстерністю. Також обожнюю епоху “срібного віку”. Це був період підйому мистецтва. Творили чудові художники Коровін, Бакст, Врубель, Серов, Зінаїда Серебрякова та ін.

Ще одне захоплення — французькі імпресіоністи. Коли була в Парижі в музеї Орсе, то побачила їхні роботи зблизка. Відразу зрозуміла магію їхньої творчості. Вони все робили легко. В роботах цих митців відчувалася повітря, прозорість, невимушеність.

Зазвичай у художників є стиль в якому вони працюють, і потрібно 10—15 років, аби він хоча б частково змінився. А я змінююсь практично в кожній роботі, завжди вигадую щось нове. Можливо, через багато років мистецтвознавці знайдуть те, що об'єднує всю мою творчість. Але нині я намагаюся бути завжди різною.

— *Важливе місце у Вашій творчості посідають портрети.*

— Я люблю і портрети, і натюрморти, і пейзажі, і театральне мистецтво.

У пейзажі чи натюрморті ти можеш щось придумати, змінити композицію. А в портреті потрібно передати внутрішній світ людини, світ очей, схожість. Схожість — річ не проста. Багато художників не можуть її відтворити. А я портрет люблю. Мені це цікаво.

— *Одне з центральних місць на виставці зайняв портрет народної артистки України Лариси Кадочнікової.*

— З Ларисою Валентинівною ми знайомі багато років. З 1992 року і донині мною створено майже всі її театральні костюми. І вона їх дуже любить. Вона сама в душі художник. Має власні живописні і графічні роботи, колажі. У нас давно спілкування більш близьке, ніж просто між художницею і актрисою.

Під час однієї з зустрічей я сказала: “Ларисо Валентинівно, я б із задоволенням написала Ваш портрет”. А вона: “А я б із задоволенням Вам позувала”. Запитую: “Як Ви себе бачите?” (їй саме подарували велику білу шубу). Відповідає: “Ось у цій білій шубі я себе бачу”. — “Я не проти, але в білій шубі треба стояти”. Вона погодилася, однак стояла лише півгодини на першому сеансі.

Портрет був уже майже готовий, але треба було придумати тло, над створенням кожної роботи завжди мучишся і страждаєш, якісь нюанси придумуєш у процесі роботи. Поруч з моєю майстернею в театрі — макетна, де перетягували двохсотлітній стілець. І на ньому був невеликий шматочок рідної оббивки з оксамиту та шерсті. З цього маленького шматочка я зробила велике тло.

Лариса Валентинівна дуже любить цей портрет. У нього щаслива доля. Уперше його показали в галереї на Ольгинській, де був творчий вечір актриси. Потім він виставлявся у Центральному будинку художника, музеї Павла Тичини, галереї “Митець”,

Валентина ПЛАВУН:

«Змінююсь у кожній роботі, завжди придумую щось нове»

Кілька місяців тому ми писали про відкриття у Міжнародному виставковому центрі Музею історії міста Києва виставки художниці — постановниці Національного академічного театру імені Лесі Українки Валентини Плавун “Дві іпостасі”. Сьогодні пані Валентина — гість “СП”.

багатьох інших. Інколи над портретом працюєш місяцями. А тут за чотири дні — “вдихнув і видихнув”.

— *Вам доводиться малювати портрети не лише близьких, але й малознайомих людей.*

— Звичайно, дуже добре, коли ти знаєш ту людину, яку малюєш, аби вона тобі позувала. Не люблю малювати з фото. Це не цікаво. Але кілька разів на ювілей замовляли великі портрети. Тоді я сідала з замовником і розпитувала про ту людину, яку буду малювати. Яка вона за характером, що любить, чим займається. Без знання, що являє собою людина, неможливо написати портрет.

— *Як доля Вас звела з театром Лесі Українки?*

— До п'ятого класу навчалася у звичайній школі. А в шостому вступила до Республіканської художньої школи імені Тараса Шевченка. Поруч були хореографічне училище та школа імені Миколи Лисенка. Ми всі спілкувалися, товаришували. Наші учнівські квитки водночас були запрошеннями, за якими ми могли ходити в Оперний театр (нині Національна опера України імені Тараса Шевченка). Нас пускали на гальорку. Ми навіть пропускали вечери, бігли на ці вистави, практично жили у театрі. А все, що навколо тебе — формує, особливо коли ти дитина. Ти навіть над цим не замислюєшся. І не залежно від того хочеш чи ні, а доля тобі допомагає обрати дорогу.

Мене захопив театр. Вже в дев'ятому класі розуміла, що вступатиму на театральну-декораційне відділення живописного факультету Київського художнього інституту (нині Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури). У нас, звісно, викладали і живопис. Саме він мене найбільше захопив в інституті. Коли навчалася, зрозуміла, що в Києві мало театрів і майже неможливо потрапити туди працювати художником-постановником. Я бачила себе живописцем.

Навіть перед захистом диплому в мене не було можливості зробити пробну виставу. Йшов 1991 рік. Ми були першим випуском, кому давали вільні дипломи. Це був дуже складний час для нас всіх. Але дуже важливо опинитися у потрібний час у потрібному місці. А доля складається так, що хочеш ти того чи ні, але якась невидима сила веде тебе по життю. Мені дуже допоміг випадок. Отож мала обирати між Кі-

ностудією імені Олександра Довженка і театром Лесі Українки. Обрала театр.

Мені дуже сподобалося в театрі. Зараз я вже почувалася тут як риба у воді. Професія театрального художника не проста. Ти залежиш від режисера та драматурга, режисер — від тебе, обидва ви залежите від епохи, яка зображена в п'єсі.

Бувають різні ситуації. Інколи тебе доводять до сліз, часом доводиться переробляти костюми перед самою прем'єрою. Але коли вистава виходить на сцену, відчуваєш, що все закінчилося — і тебе огортає сум. Адже спектакль вже пішов своїми ніжками і незалежно від тебе живе власним життям. Хоча через кілька років ти заходиш в зал і передивляєшся, як постановка змінилася за цей час.

— *Яка вистава була першою?*

— Головний художник театру Михайло Френкель разом з режисером Володимиром Петровим працювали над виставою “Метеор” за Дюрером. Хоч я прийшла до театру без досвіду, Френкель мені довірив робити костюми. Коли ти молодий, то повною мірою ще не відчуваєш відповідальності. Якби зараз працювала з якимось маститим режисером, то дуже б хвилювалася. А тоді нічого не боялася.

У Френкеля тоді була божественна декорація. Грав зірковий склад акторів, серед яких були Юрій Мажуга і Тетяна Назарова. Ескізи костюмів до цієї вистави зберігаються в музеї театру. Назавжди запам'яталася хвилююча мить, коли під час прем'єри я разом з Френкелем та Петровим вперше вийшла на сцену.

— *Напевне, є у Вашому творчому доробку вистави, що стали знаковими?*

— За майже 30 років роботи у театрі працювала над близько 70 виставами. У нас діють три сцени. Буває, що працюєш над трьома виставами одночасно. Не можу сказати, що десь було працювати не цікаво.

Особливо запам'яталася вистава “Насмішувате щастя моє”, яку робив Михайло Резнікович. Перша прем'єра відбулася, коли я лише народилася. А в новій прем'єрі грали ті самі актори крім Ади Роговцевої (її роль виконувала Наталія Доля). Це були Микола Рушковський, Лариса Кадочнікова, В'ячеслав Єзопов. Сценографію створював сам Давид Боровський. Працювати з такими людьми — велика відповідальність.

Інша знакова вистава — “Наполеон і

корсиканка” з Давидом Бабаєвим і Тетяною Назаровою. Тут також декорації робив Боровський. Декорації і костюми роблять різні художники, але це має бути єдиний організм.

На все життя запам'яталася і дитяча вистава “Іван-царевич”, яку ставили більше 20 років тому. Там була шикарна декорація (художник Олексій Вакарчук), багато яскравих костюмів.

Також добре пам'ятаю українсько-німецьким проєкт, яким ми робили разом з Мюнхеном. Дуже цікаво працювати з режисером із іншої країни, де зовсім інше ставлення до театральної естетики, до мистецтва взагалі. Це була німецька драматургія і німецький режисер зі своїм баченням і розумінням, відмінним від нашого. Складний матеріал — “Марат-сад”. Грало 30 акторів, 15 з нашого театру і 15 німців. Костюми вигадувала практично на ходу. Непростий досвід роботи з європейським режисером був корисним. А сама вистава вийшла дуже вдалою, було багато музики, пісень, цікаві рухи, пластика, сюжет, а емоції — через край.

Вдруге з німецькою режисеркою Катрін Кацубко ми зустрілися під час роботи над виставою “Пробудження весни” за Відекіндом. Були вже як рідні люди, які добре розуміли одне одного. Ми вже не прив'язувалися до певної епохи, а більше до характерів. Намалювала ескізи лише олівцем і штрихувала тональністю. Сіли з нею разом, вона взяла мої ескізи і витерла гумкою все зайве. Вистава вийшла справді європейська. Кожна деталь, кожен колір були продумані до найменших дрібниць.

Працювала з відомим режисером Миколою Машенком (зняв фільми “Як гартувалася сталь”, “Овід”, “Вінчання зі смертю”, “Богдан-Зиновій Хмельницький” та ін.). У цій виставі головну роль виконувала Лариса Кадочнікова. З Едуардом Митницьким ставили виставу “П'ять пудів любові” за “Чайкою” Антона Чехова.

З режисером Йонесом Вайкусом нещодавно робили виставу “Ворог народу” за Ібсеном. Бенефісом Лариси Кадочнікової стала вистава “Актрисі завжди вісімнадцять” (режисер Давид Бабаєв). Костюмів не багато, але постановка не проста. Вистава відбувається на малій сцені, актрисі постійно доводиться бути на відстані витягнутої руки від глядачів.

Після смерті Валерії Заклунної поновили виставу “Дерева помирають стоячи”. Декорації залишилися ті, що були й у попередній постановці. Але я кардинально переосмислила костюми, бо новий час, нове бачення. Але за два тижні до прем'єри зробила нову сукню для головної героїні — таку саму в якій Валерія Гаврилівна 12 років поспіль грала у цій виставі.

Ще одна епохальна вистава — “Різдвяні марення”. Вона теж йшла дуже довго. Там грала Олександра Смолярова. Минув час, і актриса Лідія Яремчук, яка 15 років тому грала дочку, нині грає маму. А Наталія Кудря, яка тоді була онучкою, тепер дочка.

— *Над чим зараз працюєте в театрі?*

— Дали читати нову п'єсу. Поки не розголошуватимуть її назву. Зараз працюю з Йонасом Вайкусом над виставою про Маяковського “Хмара у штанах”. У нього є свій художник, а я виступаю куратором вистави. Чудова постановка, новий досвід. Прем'єра мала відбутися у травні. Але через карантин її перенесли на осінь.

Коли в художника немає роботи у виставах, то йому сумно. З нетерпінням чекаю нових постановок.

— *Що вдалося зробити за останні місяці?*

— Такої плідності як під час карантину в мене давно не було. Таку кількість полотен яку намалювала за два з половиною місяці, раніше могла створити за півтора або, навіть, за два роки. Написала 12 метрових картин. Це був період, коли зацвіла магнолія, а сама весна вийшла на полотна. Зі створених за цей час робіт можна було б зробити окрему персональну виставку.

Зараз думаю над новими проєктами. Будуть і портрети, і сюжетні картини. Першу вже намалювала. Змінюю формат — це вже буде не квадрат і не прямокутник, а овал. Думаю, це буде проєкт на ювілейну виставку. Можливо організуємо колективну виставку в Музеї міста Києва після закінчення карантину.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

На виставці “Світ радості” представлено 50 живописних творів Б. Рапопорта (1922—2006), створених ним протягом 1955–2006 років. Кожна пора року спонукала художника до створення сповнених глибокого внутрішнього життя та змісту, ліричних пейзажів настрою.

У великій залі галереї розмістились пронизливі, зворушливі картини з весняними мотивами — повені, квітучі сади, а також більш експресивні роботи, які умовно, “за сюжетом” можна об’єднати у цикл “Дерева”.

У другій залі — зимова сюїта. Твори різних років, зібрані в одному просторі, звучать могутнім акордом. Деякі зимові мотиви вірогідно написані з одного місця і, на перший погляд, дуже схожі, проте, вдивляючись, можна насолодитися надтонкими відтінками білих тонів та магією “числості мистецтва” високого гатунку.

І, нарешті, третій зал демонструє картини з “Вірменської” серії, виконані восени 1971 року, які заворожують колористичною гармонією. Їх доповнюють жовто-гарячі осінні пейзажі різних років.

Кожна зала має свою тему, свій колорит та відповідає певній порі року. Разом вони представляють унікальне явище — потужного живописця та тонкого лірика Бориса Рапопорта.

В аванзалі (або меморіальній залі) галереї, як завжди, показані головні монументально-філософські пейзажі Олексі Захарчука.

Під час експозиції “Світ радості” відбулася низка культурно-мистецьких заходів. Серед них — зустріч з дочкою митця, відомою художницею-графіком, дизайнеркою, мистецтвознавцем Оленою Агам’ян.

— Ця виставка побудована так, як і все життя мого батька — зима, весна, літо, осінь, — розповіла пані Олена. — Ми бачимо, якою була природа в ті роки, коли він створював свої картини.

Світ радості Бориса Рапопорта

Ще на початку року у столичній галереї сучасної класики “Синій вечір” відбулася виставка Олексі Захарчука “Монологи”. Після цього вирішили запросити “на гостини” видатного та визнаного майстра пейзажу Бориса Рапопорта. Тепер у картинах продовжився діалог, який художники час від часу вели по телефону.

Олена Агам’ян

Головним призначенням у житті він вважав живопис і виховування своїх дітей. Був переконаний, що в усьому потрібно бути чесним. Малювати лише те, що відчував. І не “крав” чужі настрої, чужі мотиви у своїх товаришів і великих майстрів. Батько добре знав Павла Тичину, серед його друзів були письменники Володимир Кисельов і Микола Дубов.

Також був майстром на всі руки, міг

змайструвати табуретку чи якийсь інші меблі.

Ще навчаючись у шостому класі, батько вирішив, що стане художником. Серед його вчителів були Хворостецький, Рубан, Світлицький, Штільман, Фомін. З великою теплою згадавав Трохименка, який був директором художньої школи.

У 1937 році мого діда заарештували і розстріляли. Залишилися у центрі міста дві дитини — мій батько і його сестра. Його могли забрати до дитячого будинку, і невідомо, як тоді б склалася доля. Але вчителі доклали зусиль, аби він міг продовжити навчання. Згодом у художника з’явилася можливість продовжити здобувати мистецьку освіту в Ленінграді, але він вирішив залишитися в Україні.

Коли сам почав займатися викладацької діяльністю, то дуже цінував, коли його студенти вміли малювати по пам’яті.

1995 року ми зробили сімейну виставку в Українському домі, що мала величезний успіх. Статтю про цю виставку я опублікувала в журналі “Вітчизна”. Після цього за порадою батька надрукувала в цьому часописі матеріали про художників Фоміна і Рубана. Дуже шкоду, що нині немає цього чудового журналу, він був осередком української думки.

А через два роки відбулася його виставка у Національному художньому музеї. То-

ді один з журналістів запитав батька: мабуть, життя було складним? Він відповів, що в нього було чудове життя, бо він займався улюбленою справою, а поруч були хороші друзі.

На одній з представлених на новій виставці картин зображено будинок, в якому наша родина поселилася у 1968 році. Обрали це помешкання через те, що з віком відкривався фантастичний київський пейзаж.

На виставці представлено живопис різних років. У тому числі й останні — 2005–2006-го років. Тут є і медитація, і філософія. Він відчував кожне дерево, кожен рух. Поруч — роботи 1960-х років. Ці картини створено у Седневі. У них відчувається поодинокість доби.

Оксана Тимків народилася у місті Корсунь-Шевченківський на Черкащині. Навчалася в Київському художньо-промисловому технікумі (нині Київська державна академія декоративного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука). Працювала художником на українсько-французькій анімаційній студії “Борисфен-Лютес”. Потім було навчання в Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури на факультеті живопису, відділення реставрації живопису. Понад 10 років пані Оксана працює викладачем графіки, іконопису, техніки-технології олійного живопису “старих майстрів” у Муніципальному закладі вищої освіти “Київська Академія мистецтв” (колишня Київська дитяча Академія мистецтв).

“Різностильовий підхід художниці до створення культового станкового живопису зумовлений бажанням проникнути в сутність сакрального мистецтва: йдучи від духовної першооснови іконопису в Україні до сучасного релігійного живопису, через поступовий відхід від усталеного канону до нововведень з використанням різних художніх прийомів і засобів творчого відображення. Твори Одігії “Гра немовляти”, “Образ Святої Великомучениці Катерини”, “Святий Миколай”, триптих

Творча сім’я Тимків

Оксана та Михайло Тимків представили у Музеї гетьманства свої іконописні, живописні та графічні роботи. У творчому доробку матері і сина можна побачити традиції та новаторство.

“Три святителі”, поліптих “Божник” стали синтезом сучасного сакрального мистецтва та візантійсько-руських іконописних традицій, — пише мистецтвознавець Катерина Попович. — В іконі Одігії “Гра немовляти” художниця створює ліричний образ Богоматері, наслідуючи канони церковного мистецтва та проявляючи авторське бачення. В іконі “Святий Миколай” мисткиня під впливом грецько-візантійського сакрального мистецтва вдало використовує “дихроматичний ефект” — контраст теплих і холодних кольорів. Твір “Архистратиг Михайл” виконаний в бароковому стилі, захоплює святковим колоритом та інтенсивними люмінесценціями. В іконі “Свята Катерина” відчутна стилістика рококо, про що свідчать постава, елементи одягу Великомучениці. Твори сакрального живопису в творчій інтерпретації художниці набувають нового змісту й сучасного звучання, випромінюють потужну духовну енергію та володіють неймовірною внутрішньою силою, допомагаючи наблизитись до трансцендентного, замислитись над сенсом життя”.

Оксана Тимків є високопрофесійним реставратором. Вона повертає до життя твори релігійного мистецтва, зберігаючи їх первісний вигляд та автентичність. Відреставровані нею пам’ятки станкового живопису знаходяться у Національному музеї образотворчого мистецтва України, Білоцерківському краєзнавчому музеї, Корсунь-Шевченківському державному історико-культурному заповіднику та приватних колекціях.

У творчому доробку пані Оксани є твори олійного живопису, виконані з дотриманням техніки та технології, що використовувалися в європейських країнах від 13-го до 19-го століття.

— Для мене було великою честю виставити свої роботи в Музеї гетьманства, у ньому неповторна атмосфера, — розпові-

ла Оксана Тимків. — Кілька років тому познайомилася з Музеєм на відкритті виставки колеги — фахового викладача КДАМ ім. М. І. Чембержі Людмили Кубай. І коли постало питання про місце проведення власної виставки, одразу ж згадала про Музей. Хочу зауважити особливе відчуття ширості у спілкуванні із директором Галиною Іванівною Яровою та співробітниками.

Представила роботи різних років. Творчий доробок охоплює період від 2008 до 2019 років. Твори “Спас у славі”, “Свята Рівноапостольна Марія Магдалина”, “Мистичні заручини святої Катерини”, “Нова радість стала...” можна вважати творчими експериментами, кожен з яких міг би започаткувати окремий стильовий напрямок.

Михайло Тимків цього року закінчує Київську дитячу Академію мистецтв імені М. І. Чембержі — напрямок “образотворче мистецтво”. З 2009 року він активний учасник більш як 60 мистецьких проєктів,

серед яких — понад 30 виставок в Україні, Бельгії, Китаї, (зокрема й персональних у Київській дитячій академії мистецтв та Корсунь-Шевченківському державному історико-культурному заповіднику) та близько 20 конкурсів. Протягом навчання юний митець здобув відзнаки та нагороди на IX Міжнародному дитячо-юнацькому конкурс образотворчого мистецтва “Срібний дзвін”, I Міжнародному конкурс фестивалі “Slankovych fest”, Всеукраїнському відкритому конкурс-виставці художніх творів “МИСТЕЦТВО”, XXI Міжнародному біенале графіки “Між чорним та білим”, XII Всеукраїнському конкурс фестивалі “Українська естафета творчості”. Є президентським стипендіатом 2019 року.

Твори Михайла, представлені на виставці, складають творчий доробок у графічних друкованих техніках, живописі, декоративно-прикладному мистецтві та комп’ютерній графіці. Друковану графіку презентують твори в техніці ліногравюри (рання композиція “У своїй садибі”, “Екслібрис музею О. Саєнка”, ілюстрація до твору Ф. Достоєвського “Злочин та кара”), гравюри на картоні (“Натюрморт з глеками”, композиція “Бенкет у Лисянці” за твором Т. Г. Шевченка “Гайдамаки”) й пінокартоні (“Академічний натюрморт”). Живопис представлено творами у техніках акрилового й олійного живопису. Це здебільшого карпатські пленерні навчальні етюди, виконані під керівництвом фахових викладачів КДАМ ім. М. І. Чембержі А. М. Межибовської та О. Б. Соловйової (озеро Синевир, водоспад Шипіт, гірські мотиви). Також представлено твір, виконаний у техніці вітража. Це — присвята мужності й людяності українських кіборгів (вітраж “Українським кіборгам присвячую...”). Твори, що представляють комп’ютерну графіку, виконані самостійно. Їх можна вважати підсумком десятирічної праці юного митця, починаючи з семирічного віку. Представлено фрагмент комікса за власним сценарієм (“Сім грівів”), композицію “Вуличні початківці” та серію портретів.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Олесь ВАХНІЙ

Прагнення пізнавати і творити красу є неодмінним атрибутом людства. Від самих початків йшло викремлення всього, що крім практичної користі викликало ще й відчуття захвату й дарувало естетичну насолоду, відбувався діалог між людиною-митцем (творцем) і людиною, для якої (або яких) створювалася річ, котра викликала позитивні емоції. Відгуком первісної людини на красу життя було творення малюнків на (або в) стінах священних місць. Примітивні зображення на скелях та в неолітичних печерах завжди хвилюватимуть закоханих в історію та надихатимуть художників.

Краса конкретна є притаманною кожній людині. Здебільшого вона визначається відразу, рідше — через пізнання чогось передуючого. Більшість інформації, яку людина отримує від світу, надходить візуальним шляхом. Зображення, знаки і тексти по-своєму комунікують з глядачем та передають закладені в них образи і змісти. Нинішній світ є непогано поінформованим про життя античних греків, котрі досить вдало фіксували в скульптурах красу гармонії тіла і духу. Та що знає світ про тогочасне життя азовсько-причорноморських степів та праукраїнського лісостепу? Ці терени ніколи не були безлюдними, а факт відсутності інформації про життя замешканих народів у той історичний відрізок часу в шкільних підручниках є формою духовного окрадення.

Скіфи. Землероби і сезонні кочівники, позбавлені страху війни і творці самодостатнього світогляду, котрий впродовж багатьох століть унеможлилював духовне та фізичне поневолення. А ще — творці речей і предметів, котрі і через дві з половиною тисячі років не можуть залишити закоханих у рукотворну чарівність байдужими. Власними виробами з бронзи та золота, котрі були засобами передачі змістів, скіфські майстри розмовляли не лише зі своїми одноплемінниками та чужинцями-сучасниками. Тримавши в руках золоту пластину з зображенням грифона або зайця в часі руху, мимоволі відчувається прагнення майстра розповісти нащадкам про свій світ та власне в ньому “я”. Та чи гідні ми бути них співрозмовниками? Невміння бачити красу є проблемою не лише митця. Неспроможність адекватно відреагувати на знаки предків, відкритися їм, прийняти послання і ввій-

Краса — через мистецтво

ти в діалог з тими, хто власними творіннями вийшов до своїх нащадків на зустріч, є великим гальмом в справі поступу. Кличу схаменутись, вибратися з трясовини споживацтва й егоцентризму та спробувати зрозуміти і почути написані нелітерними знаками послання.

Модерна культура кохається у вмінні фотографа зафіксувати соту частку миті з використанням найновітніших технологій. Це справді мистецтво. Аналогічно нинішній люд (рівно, як і більшість еллінів часів Гомера, Езопа та Трої) милується анатомічно правильно виділеними м'язами скульптурних олімпійців. Але нинішній світ чомусь не бачить (а можливо — просто не знає), що сучасні еллінським скіфські майстри (кров яких нині тече в жилах українців) також створювали неповторні і неперевершені мистецькі об'єкти. Для самих скіфів термін “естети-

ка” мав практичний зміст. Краса завжди є ексклюзивною. Спробую роз'ятрити уяву читача золотими нашивками, вага яких всього 0,02 грама, розміри дещо більші від людського нігтя, на яких зображено напад котячого хижака на оленя або вівцю, полювання орла на зайця, або двобій вепрів. Зафіксувати на золотій пластині напружені частини звірячих тіл, зобразити страждання жертви, передати дух часу... Хіба це не гідна подиву й захопленню майстерність? Наразі відома здебільше поціновувачам старовини скіфська звірина символіка характеризується реальними, з водночас стилізованими, згідно з художніми законами декоративності, зображеннями. Котячі хижакі, птахи, вепри, коні, зайці... Візитною карткою скіфського звірино стилю є золоті та бронзові зображення оленів з жертвовно підігнутими ногами та орнаментальними рогами. На окрему увагу заслуговують фантастичні грифони (своєрідне уособлення злих сил у вигляді напівлевів-напівптахів), котрих нерідко зображували роздираючими коней або оленів. Весь довколишній світ наші предки вважали одухотвореним. Їхнє уявлення про світоустрій знаходило відображення в повсякденній поведінці, реакції на виклики умов, часу і обставин, в образотворчому мистецтві.

Аналогічного захоплення заслуговують й зображення самих скіфів, як цілої постаті, так і в багатофігурних композиціях побуту (лікування, братання, полювання з луком або списом, хліборобство, приручення коней, доїння овець, дублення шкіри і навіть батальні сюжети). Відсутність збільшувального скла, яке нині до послуг кожного ювеліра, не було для скіфських майстрів перешкодою в справі вдалої передачі рис обличчя, одягу, дій та настрою зображених. Нинішні дослідники старовини визнають, що скіфські ювеліри часто перевищували своїм артистизмом виробі своїх колег з Південних Балкан (Давньої Греції) та розкиданих по узбережжях Чорного, Азовського та Середземного морів колоній.

Ще одним витвором мистецтва скіфських майстрів є бронзові котли з ніжкою та ручками (а нерідко ще й орнаментом, відтворенням якого є українські вишиванки), розмір котрих сягав від мі-

ніатюрних прикрас або невеличких амулетів, які швидше всього мали магічно-сакральне призначення, до одного метра. Його призначення не обмежувалось посудом, в якому готували страву.

Кличу заплітати очі і уявити скіфський степ. Вечір. Сонце ось-ось сховається за горизонтом, тому й не шле вже променів. Довкола багаття, в центрі якого стоїть котел, зібрались всі, крім вартових. Вдягнутий в полотняну або конопляну сорочку старійшина вислуховує звіти старших родів. Поступовий перехід від світлого часу доби до ночі спричиняє характерний відблиск золотих нашивок на його вбранні. Ряди стрімко втікаючих зайців, хижаків, що їх переслідують, оленів, де зображення самців нескладно відрізнити від самок, воїнів, котрі захищають стійбище від чужинців... Відблиски золота від язиків багаття заворожують і зачаровують. Після вечері, де зварену страву ділили між всіма, слово бере найстарший за віком. З його вуст линує неодноразово почуті оповіді про славне минуле. Шоразу вони збагачуються новими деталями та завжди доречними висновками і повчаннями. Так жили наші предки впродовж тисячі років. Вони були господарями землі, котру спромоглися захистити від орд перського царя Дарія, не дозволили талановитому співплеміннику Анахарсісу запровадити чужинський і аморальний культ. Під оповідь найстаршого засинали найменші і наймолодші. Старші і сильніші мотивувалися почутим. Мужнє і водночас мудре лице старійшини не видає жодних ознак надмірного хвилювання і турботи. День минув у праці, вдале полювання та засіяні ділянки давали впевненість у неголодній зимі. Але душу ятрили думки про далеких нащадків. Чи матимуть вони пам'ять, самоусвідомлення, гідність і чи зрозуміють болю та переймання своїх предків? Чи лишаться вірними їхній боротьбі? Чи шануватимуть здобуте в кривавих сутичках і тяжкій праці? Шануватимуть кургани, в одному з яких у визначену долею днину поховано і його, чи нещадно розорють? Як поставляться до невбитих часом творинь його родичів? Потрактують несмаком і викинуть як потворний непотріб, перепплавлять у цяцьку сумнівної вартості, чи таки замилюються красою?

Українці, агоні! Почуйте голос предків!

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць
на 3 місяці

19 грн 82 коп.
56 грн 86 коп.

на півроку
на рік

107 грн 32 коп.
209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

